

unita, & se habens ut principium formale agendi, infinita est per essentiam: Ergo videt Deum totaliter, non solum ex parte cognoscens, sed etiam ex parte rei cognita, & adequat in modo cognoscibilitatem divinam.

Sed nego Consequens: licet enim essentia divina concurrens per modum speciei ad visionem beatificam, infinita sit per essentiam, non participatur tamen ab intellectu creato perfecte, id est secundum totum posse, sed in parte, id est modo limitato, propter luminis glorie imitationem, unde intellectus beati, illa informatum seu actualitatem, non elicit visionem beatificam, Dei intelligibilitatem adequantem, nec ita perfecte divinam essentiam videt, sicut visibilis est.

34 Obijcies tertio contra secundam conclusionem. Probabile est quod possit de potentia absoluta produci lumen glorie infinite intentum: Sed intellectus creatus tali lumine elevatus, Deum comprehenderet; cum D. Thomas hic art. 7. ex eo probet non posse intellectum creatum Dei essentiam comprehendere, quia lumen elevans, danteque virtutem ad Dei essentiam videndam, finitum & limitatum est: Ergo siatem de potentia absoluta, intellectus creatus Deum potest comprehendere.

Respondet negando Majorem, sententia enim affirmans posse de potentia absoluta dari lumen glorie infinite intentum, non est probabilis, sed evidenter falsa; nam lumen glorie infinite intentum repugnat, tum ex parte ipsius luminis, quia cum dicatur essentiam finitam, non potest esse capax intentionis infinite; unde licet participet lumen divinum, debet illud finito modo participare: tum etiam ex parte subjecti, quia cum inter perfectivum & perfectibile debeat esse proportio, subjectum finitum, quale est intellectus creatus, non est capax accidentis actu infinite intensi, licet sit capax accidentis infinite intensi in potentia, & sicut agorematice, ut loquuntur Philosophi.

Addunt aliqui, quod licet admittetur posse dari lumen glorie infinite intentum, quia tamen non esset infinitum per essentiam, sed tantum per participationem, subindeque essentiam divinam in perfectione & actualitate non adequaret, Deum non comprehenderet. Sed hoc ibi artic. 7. ad probandum nullum intellectum creatum posse Deum comprehendere, sic dicitur: In ipsum intellectum creatum dicimus essentiam perfectissimam vel infinitam cognoscere, in quantum majori vel minori lumine glorie perfunditur: cum igitur lumen glorie creatum, in quantumque intellectus recipiat, non possit esse infinitum, impossibile est quod aliquis intellectus Deum infinite cognoscatur, unde impossibile est quod Deum comprehendat. In quo dicitur S. Doctor ut certum supponit, quod lumen glorie infinite intentum, Deum comprehendere. Quia nimirum, si per impossibile illud daretur, cum ex uno impossibili, sequatur aliud impossibile; tale lumen debeat esse infinite immaterialitatis, & actualis parus, sicut Deus; subindeque tantum habere de virtute cognoscitiva, & intellectiva, quantum essentia divina cognoscibilitatis & intelligibilitatis habet.

33 Obijcies quarto: De absoluta potentia intellectus creatus per intellectum divinam, sibi sub ratione intellectus unitam, intelligere potest: At intellectus creatus sic intelligens, comprehenderet Deum; cum enim increata Dei cognitio, unita intellectui creato, infinita sit actualitatis, ad quantumque Dei cognoscibilitatem, & aliunde ab intellectu creato non procedat, non est cur luminis elevanti proportionanda sit, nec cur intellectum creatum non constituat comprehendendum Deum: Ergo de potentia absoluta, intellectus creatus Deum comprehendere potest.

Respondet primo, negando Majorem, ut enim in Tractatu de beatitudine disp. 3. art. 1. ostendimus, repugnat hominem vel Angelum increata Dei visione beatificari, vel Deum per modum intellectus ipsorum intellectui uniri. Item in Tractatu de Incarnatione disp. 15. art. 2. demonstrabimus intellectum Christi humanum, increata Dei intellectione non potuisse intelligere.

34 Respondet secundo, data Majori, negando Minorem: non minus enim est comprehensiva sui divina essentia, sub ratione vestri quam sub conceptu intellectionis, & tamen de facto uniri verbis beatitatis, ut vestrum, absque eo quod uniat illi, ut est comprehensiva: Ergo pariter, quamvis divina intellectio sit comprehensiva Dei, & licet unibilis esset intellectui creato, posset tamen uniri sui ratione cognitionis quidditative, cum repugnancia ut uniretur sui ratione cognitionis comprehensive: quia nimirum uniretur ipsi finito modo, & iuxta capacitatem & proportionem potentie finitae; sicut licet persona Verbi sit sancta per essentiam, & immediate per seipsum sanctificet humanitatem assumptam, illa tamen sanctam per essentiam non constituit (quia talis sanctitatis humanitas capax non est) sed dumtaxat per participationem, & gratuita communicationem.

35 Confirmatur: Si intellectio divina & increata posset uniri intellectui creato, & sic unita ipsam comprehendentem divinam essentiam denominare & constituit: cur etiam generatio que est in Patre, non posset uniri ad-

equare cum intellectu creato, & reddere illum generantem, & Patrem Verbi Divini? Sed hoc absurdissimum est, & a communi Theologorum sensu peritus alienum: Ergo & illud.

Quod si dicas intellectum creatum, apte finitum & limitatum, non habere debitam capacitatem & proportionem, ut hanc denominationem recipiat: idem dicam de comprehensione, non minus enim comprehendens infinita petit principium infinitum sibi proportionatum, quam generatio verbi. Immo major est perfectio divina comprehensionis, que absoluta est, & absolute infinita, & citra opinionem infinite perfectae, quam generatio Verbi, que relativa est, & ad eam perfectionem vel non, sub opinione positum, ut recte observavit Ildephonus Michael, quaest. 12. art. 7. dubio unico.

§. V.

Solvitur alia obijctio.

Obijcies ultimo: Ad comprehensionem non requiritur quod modus cognitionis aut cognoscens adequet modum rei cognite, sed sufficit totum obiectum cognosci, ita ut nulla eius formalitas, nihilque in illo contentum eminetur, lateat cognoscens: Ergo ruit precipuum fundamentum nostrae conclusionis. Consequenter patet ex supra dictis, Antecedens probatur primo. Cum nomen comprehensionis ex comprehensione corporea fit ad spirituales translatum, id sufficit in cognitione, in ut spirituales comprehendit obiecti, quod sufficit in quantitate ut aliam quantitatem corporalem comprehendat: Sed ut una quantitas corporaliter aliam comprehendat, non requiritur quod eius entitate adequet, sed sufficit quod nihil talis quantitatis extra aliam reperiat: auri enim sphaera v.g. perfecte potest a ferrea comprehendi, quamvis haec ab illa in entitate excedatur: Ergo ad comprehensionem non requiritur quod modus cognitionis aut cognoscens adequet modum rei cognite, sed sufficit totum obiectum ita cognosci, ut nihil in illo formaliter vel eminenter contentum lateat cognoscens.

Secundo, D. Thomas hic art. 8. & 3. p. quaest. 10. art. 2. 37 ex cognitione omnium possibilem in verbo, inferre Deum fore comprehendendum: At si cognitio attingens omnia que in obiecto formaliter & eminenter continentur, non adequans tamen in entitate, vel modo, entitatem aut modum obiecti non esset illius comprehensio, illatio D. Thomae non valeret: Ergo ad rei comprehensionem talis adequatio non requiritur.

Tertio, si requireretur talis adequatio, sequeretur quod Angelus superior non comprehenderet inferiorem, immo nec muscam, vel formicam, aut alias res sibi inferiores: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud. Sequela Majoris videtur manifesta; cognitio enim Angelus superioris non adequat in entitate & perfectione Angelum inferiorem; nec muscam, aut formicam: eo quod cognitio sit accidens & qualitas, haec vero obiecta sint entitates substantiales: accidentia vero quaecunque, praecipue si sint ordinis naturalis, adequat perfectionem substantiarum, praeterit eorum que completa sunt, & substantes, & minus eorum que spirituales sunt, ut est quilibet Angelus, quantumlibet inferior: Ergo si cognitio comprehensive debeat in sua perfectione adequare perfectionem obiecti comprehensum, Angelus superior non comprehenderet inferiorem, immo nec muscam, vel formicam.

Denique, Sententia probabilis est, quod Angelus inferior superiorer comprehendit: At modus cognoscens aut cognoscens Angelus inferioris, non adequat modum cognoscibilitatis Angelus superioris, cum Angelus inferior non adequat superiorer in ratione immaterialitatis, ad quam sequitur cognoscibilitatis: Ergo talis adequatio ad comprehensionem non requiritur.

Huic argumento, quod est precipuum fundamentum adversae sententiae, respondeo negando Antecedens, & ad primam eius probationem, nego Majorem: licet enim nomen comprehensionis, ex corporea ad spirituales translatum fuerit, potest tamen ad intellectuales comprehensionem aliquid exigi, quod non requiritur ad corpoream; ad hanc enim non exigitur quod circumscripto fiat ex vi eisdem quantitates, nec quod ambiatur extrinseca ad que res comprehendit dicit habitudinem; & tamen ad intellectuales comprehensionem utrumque necessarium est, nempe quod ex vi eisdem cognitionis, omnia in obiecto cognoscibilita attingantur, ut laxatur Vasquez, cuius est hoc argumentum. Pariter ergo adequatio in immaterialitate, seu in modo cognitionis, & obiecti cognoscibilitate, exigi potest ad comprehensionem intellectuales, quamvis ad comprehensionem corpoream similis adequatio non requiritur.

Ad secundam nego Minorem, ut enim patebit ex infra dicendis disp. 5. art. 5. non fit cognitio omnium possibilem in essentia divina, ita ut essentia sit ratio ea cognoscendi, absque eo quod illa cognoscatur, quantum cognoscibilis

scibilis est, unde ex cognitione omnium possibilem in essentia divina, tanquam in causa, eius comprehensio recte colligitur, si non a priori, saltem a posteriori.

Ad tertiam nego sequela Majoris, & ad eius probationem dico, ad rationem comprehensionis non requiri adequationem absolutam rei entitativam cognitionis cum obiecto; ita quod cognitio sit substantia, si obiectum substantia est; alioquin nulla substantia posset comprehendi ab aliquo intellectu creato, cum omnis intellectus creatus, omnique illius cognitio, accidentia sint; sed sufficere adequationem in propria linea intellectualem & cognoscitivam; hoc est quod tanta fit cognitio in ratione cognitionis, quantum fuerit obiectum in ratione cognoscibilis: ita ut si obiectum fuerit cognoscibile demonstrabiliter, cognitio sit demonstrativa; si fuerit cognoscibile modo infinito, cognitio sit infinita in ratione cognitionis; unde cum cognitio qua Angelus superior cognoscit inferiorem: vel muscam aut formicam, tanta fit immo & multo major in ratione cognitionis, quam sint obiecta illa in ratione cognoscibilis, comprehensiva est, quamvis obiecta illa entitativa, & materialiter non adequet: e contra vero cum visio beatifica cuiusque creatura existentis possibilis, talem adequationem cum essentia divina, apte infinite cognoscibili, habere nequeat, implicat Deum a quacunque creatura existenti vel possibili comprehendi.

43 Addo cum Ildephono Michele, proportionem & adequationem requisitam ad comprehensionem obiecti, debere pensari & attendi, penes ipsam intelligentem, & rem intellectam: v.g. inter ipsum Angelum & hominem, vel Angelum superiorer & inferiorem; unde licet intellectus Angeli superioris, non adequat cum entitate Angeli inferioris; tamen quia haec intellectio egreditur a subjecto & principio intellectivo aequali, vel superiori, Angelo inferiori, potest cognitio Angeli superioris comprehendere Angelum inferiorer; quia quamvis ipsa in sua entitate non adequet obiectum, adequat tamen illud, ratione principii & radicis a qua egreditur.

Hanc solutionem & doctrinam declarat & illustrat exemplo causae efficientis principalis, que debet habere aequalitatem vel maiorem perfectionem, quam effectus ab ipsa productus, & tamen actio qua illam producit, utpote accidens, non adequat perfectionem effectus qui interdum est substantia; ut cum homo generat alium hominem, vel cum Sol producat aurum & gemmas in visceribus terrae. Sicut ergo licet talis actio, utpote accidens, secundum entitatem non adequet effectus illos, qui sunt entitates substantiales, quia tamen per modum productionis, quantenus haec actio est reductio de potentia in actum, & exercitium quoddam virtutis active, aequalis, vel majoris perfectionis ac est effectus; fit quod haec actio habeat sufficientem proportionem, ut causa principali per illam productionem principiat effectum; ad hoc enim attendenda est perfectio principii a quo actio egreditur, non vero entitas accidentalit ipsius actionis. Ita similiter in presenti, ut comprehendatur aliquod obiectum, attendendum est ad virtutem principii intelligentis a quo egreditur intellectio, & quod reductur ad actum, per intellectum; & si ipsum est aequalit vel superior respectu obiecti, intellectio ab ipso producta & egressa, poterit esse comprehensio talis obiecti, etiam si actio sit accidens, & obiectum substantia. Sicut generatio, quamvis sit accidens est principalis productio substantialis effectus, quia ipsa egreditur a causa principali, habente principium & sufficientem virtutem in ordine ad illum effectum.

44 Ad ultimum, data Majori, & admitta pro nunc opinio illa probabilis, quam in Tractatu de Angelis disp. 7. art. 2. examinabimus, respondeo distinguendo Minorem. Modus cognoscens aut cognoscens Angelus inferioris, non adequat modum cognoscibilitatis Angelus superioris, quantum ad rationem specificam immaterialitatis, concedo Minorem; quantum ad gradum genericum, nego Minorem, & Consequens. Itaque iuxta probabilem illam sententiam, que docet Angelum inferiorem comprehendere superiorer, ad comprehensionem sufficit adequatio in immaterialitate cognoscens cum re cognita, in gradu generico immaterialitatis; qua aequalitas inter Angelum inferiorem & superiorer invenitur; cum uterque physica materiam excludat. In qua excludens gradus immaterialitatis Angelice consistit: quod unum sit, loco citato examinabitur. Licet tamen admittatur, non sequitur posse Deum a creatura comprehendi; quia haec ad gradum divinam immaterialitatis nequit pertingere, cum consistat in ratione actus puri, excludentis omnem potentialitatem; omnis vero creatura potentialitatem includat.

§. VI.

Corollaria notanda digna.

45 EX dictis inferes primo, recte D. Thomam hic art. 8. colligere a posteriori, quod beati divinam essentiam comprehendit, si in ea omnes creaturas possibiles co-

gnoscerent: licet enim comprehensio non consistat essentialiter in cognitione omnium effectuum, qui virtualiter in causa continentur, sed in adequatione potentie cum obiecto in immaterialitate, seu in eo quod tanta fit cognitio in ratione cognitionis, quantum fuerit obiectum in ratione cognoscibilis, ut supra ostensum est, tamen non stat cognitio omnium in essentia divina, ita ut essentia sit ratio ea cognoscendi, absque eo quod illa cognoscatur, quantum cognoscibilis est, ac proinde comprehendatur. Sicut non stat cognoscere in principio omnes conclusiones virtualiter in illo contentas, & illud non cognosci quantum cognoscibile est etiam intensive, ut recte annotavit Ferraricensis 3. contra Gent. cap. 56. & postillum Suarez lib. 2. de attributis cap. 29. num. 13. Hinc est quod apud SS. Patres, quos refert Petavius lib. 7. Theologorum dogmatum, cap. 3. nomen comprehensionis frequentius explicari solet, per hoc quod est cognoscere in causa omnia, que in illa virtualiter continentur, quam per hoc quod tanta fit cognitio in ratione cognitionis, quantum est obiectum in ratione cognoscibilis. Nulla ergo (ut obijce Herice in tractatu de scientia Dei disp. 4. cap. 4.) est contrarietas in eo quod D. Thomas hic art. 7. affecti requiri ad comprehensionem, quod cognitio in perfectione adequetur cum obiecto, seu tanta fit in ratione cognitionis, quantum est obiectum in ratione cognoscibilis; & tamen articulo sequenti docet sequi comprehensionem Dei ex cognitione omnium creaturarum possibilem in essentia divina tanquam in causa; haec enim duo adeo inter se connexa sunt, ut unum sequatur ex alio; subindeque nihil mirum quod D. Thom. explicet comprehensionem aliquando uno modo, aliquando alio.

Inferes secundo, Deum quatuor modis posse dici in comprehensibilem: scilicet loco, tempore, intelligentia, & amore. Loco, quia a nullo spatio vel loco creato aut creabili circumferri potest, sed ut ait Dionysius cap. 9. de divinis nominibus. *Omnis magnitudinis extrinsecus superfunditur, & supra expanditur, omnem completens locum, omnem excedens numerum, omnem transiens infinitatem.* Tempore, quia omnia excedit tempora, & ut loquitur idem Sanctus cap. 10. *est omnium aevum & tempus, ante dies, ante aevum, ante tempus.* Cognitione, quia ut supra ostensum est, nullus intellectus creatus & creabilis, potest ipsum cognoscere, quantum cognoscibilis est. Denique amore, quia omnem amorem excedit, ita ut nulla mens creata ipsum, prodignitate, aut beneficiorum qua nobis contulit; multitudine, & magnitudine, amare possit. Unde egregie Bernardus serm. de quadruplici debito: *Cum ei donaveris quicquid sum, quicquid possum, nonne istud totum est, sicut stella ad Solem: gutta ad firmam, lapsa ad mare, granum ad acervum; Non habeo nisi minuta duo, immo minutissima, corpus & animam, vel potius unum minutum, voluntatem meam? & non habo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillius tantis beneficiis praesentis, cui totum se toto me comparavit?* Prima incomprehensibilitas competit Deo, ratione immensitatis. Secunda, ratione aternitatis. Tertia, ratione infinitatis, & summe immaterialitatis. Quarta demum, ratione summae bonitatis, & puritatis infinite.

DISPUTATIO V.

De obiecto visionis beatificae.

Cum actus specificentur ab objectis, non potest plene & perfecte cognosci actus beatificae visionis, nisi exponantur obiecta qua per illam attinguntur. Haec autem dupliciter sunt generis: quaedam enim sunt in Deo formaliter, ut essentia, attributa, & relationes; alia solum emittentur, ut creaturae possibiles, existentes, vel future, de quibus in hac disputatione agendum est, & breviter discutendum, an, & quomodo, haec obiecta per visionem beatificam cognoscantur?

ARTICULUS I.

An beati videant omnia que continentur in Deo formaliter, nimirum essentiam, & attributa & relationes?

Negant Nominales, & quidam alii existimantes omnia attributa non videri a beatis. Fundamentum ipsorum est, quia attributa qua respectu rationis ad creaturas important, ut omnipotentia, scientia, idea, ars, & similia, non possunt quidditative cognosci, nisi creaturae existentes & possibiles cognoscantur; Sed omnes creaturae existentes non videntur a beatis, & repugnat illos videre omnes creaturas possibiles: alioquin divinam omnipotentiam comprehenderent, ut infra dicemus. Ergo beati nec cognoscunt nec cognoscere possunt divina attributa.

Addunt, quod idez in mente divina existentes, sunt infinite, & tot quot sunt effectus possibiles, ac proinde attingit

attingi nequeunt a lumine glorie illustrante intellectum beatorum, cum illud fit finita virtutis & activitatis.

Deo tamen, beatos videre omnia que sunt in Deo formaliter & necessario, ut essentiam, attributa, & relationes. Ita D. Thomas hic art. 7. & 2. a. qu. 2. art. 8. ad 3. & communiter Theologi.

Probatur conclusio multipliciter. Primo ex Florentino in literis ubi dicitur quod Deus unus & trinus videtur a beatis. Et I. Joann. 3. Cum apparuerit, similes ei sermo, quantum vidimus eum facti est: Sed Deus est in se unus & trinus, iustus, sapiens, misericors, omnipotens &c. Ergo ut talis videtur a beatis, subsindeque essentia, relationes, omniaque ipsius attributa, ab illis cognoscuntur.

Secundo, Cum visio beata sit merces fidei nostre, per eam clare cognoscimus in patria, que nobis hic in via per fidem obscure revelantur: Sed per fidem nobis obscure revelantur ea que spectant ad divinam naturam, attributa, & personas: Ergo illa per speciem & clarum visum nobis manifestantur.

Tertio, Clara Dei visio, cum sit quiddiativa, intuitiva, & beatificativa, se extendit ad ea que pertinent ad quidditatem & naturam Dei, & ad modum essendi illius: Sed attributa ad quidditatem Dei pertinent, & natura divina in tribus personis existit: Ergo visio beatifica attingit omnia que sunt in Deo formaliter, nimirum essentiam, attributa, & relationes.

Denique, Essentia divina ut in se, est omne predicatum divinum: Sed implicat Dei essentiam videri, & non cognosci ut est in se. Ergo implicat videri, & non cognosci prout est formaliter omne predicatum divinum, subsindeque implicat cognoscendum Deum intuitiva, formalitatem, vel predicatum aliquod Dei necessarium latere. Unde

Ad fundamentum Nominalium dicendum est, quod ut videatur a beatis illa attributa que respectum rationis ad creaturas important, sufficit quod cognoscatur ratio entis creabilis in communi, nec requiritur quod creatura in particulari, que sunt objecta tantum secundaria & materialia horum attributorum, cognoscantur: ut magis infra art. 6. declarabitur.

Ad illud vero quod addit de ideis in mente divina existentibus, dicendum est, quod licet beati non videant nec videre possint omnes creaturas ideatas, & ab essentia divina exemplatas, nec possint videre omnes creaturas possibiles; omnes tamen vident in Deo illud attributum, ratione cuius divina essentia est vel esse potest exemplar omnium creaturarum existentium, aut possibilem: ideas vero in particulari quilibet beatus videt, juxta proportionem luminis glorie plures aut pauciores creaturas in particulari in divina essentia representantis, ut etiam constat ex infra dicendis.

ARTICULUS II.

An possit videri Divina Essentia sine attributis & Relationibus aut attributa, & relationes sine Essentia: vel una Persona sanctissime Trinitatis sine alia?

Elebris est hæc difficultas, & controversia, que inter utriusque Scholæ (Angelice scilicet, & Subtilis) Discipulos, præcipue versatur. Sicut enim, ejusque Discipuli, quos sequuntur Egidius a Presentatione, Gradano, Salas, & Alarcon, dogent non repugnare, videri a beatis essentiam divinam sine attributis, & personis; vel attributa, & personas sine essentia: vel etiam unam personam sine alia. Oppositum tenet S. Doctor locis infra referendis, eique adherent omnes ejus Discipuli, & plures ex Recentioribus. Unde fit

S. I.

Sequentia negationis præferatur, & triplex conclusio hæretur.

Deo primo: Repugnat videri a beatis Divinam Essentiam, sine attributis, & personis.

Probatur conclusio ratione fundamentali, que est virtualiter triplex, nempe desumpta ex triplici prærogativa, & excellentia visionis beatificæ, illa enim est cognitio intuitiva, quiddiativa, & beatificativa: Sed ex hoc triplici capite repugnat, divinam essentiam videri a beatis, non visis attributis & personis. Ergo &c. Major constat: Minor vero quantum ad singulas partes, probatur.

Et in primis, quod ex ratione intentionis hoc repugnet, sic ostenditur. Cognitio intuitiva, per hoc distinguitur ab abstractiva; quod hæc apprehendit objectum proportionaliter ad captum intellectus, & distinguit illud, non ut est in se, sed tantum in habitu ad ipsum intellectum; illa autem videt, & intuetur objectum, ut est in se a parte rei: Ergo cum Deus sit in se unus & trinus, & includat in se essentiam, attributa, & relationes, repugnat illum videri, & intuitiva cognosci, nisi etiam videantur relationes & attributa.

Confirmatur: Cognitio intuitiva non terminatur ad solam naturam & quidditatem objecti, sed fertur in rem, ut est in se subsistens & existens a parte rei: Atque natura divina subsistit, & existit in tribus personis: Ergo repugnat illam videri, & intuitiva cognosci finis illi. Unde D. Thom. 2. a. qu. 2. art. 8. ad 3. Summa bonitas Dei, secundum modum quomodo intelligitur per effectum, potest intelligi absque Trinitate personarum; sed secundum quod intelligitur in seipso, prout videtur a beatis, non potest intelligi sine Trinitate personarum.

Secunda etiam pars Minoris principalis suadet: Vifio beatifica, quatenus est cognitio Dei quiddiativa, necessario terminari debet ad ea omnia que essentialiter & quiddiative Deo conveniunt: Sed attributa divina essentialiter Deo conveniunt, cum ille sit ens per essentiam, totam essendi plenitudinem, omnesque perfectiones simpliciter simplices in se continet: Ergo Deus quiddiative cognosci non potest, nisi ejus attributa cognoscantur. Præterea, divina essentia non potest quiddiative cognosci, nisi cognoscatur ut secunda, & communicabilis, non quomodo nuncque, sed modo intellectuali, per emanationem Verbi, & productionem Spiritus Sancti; nam in hoc maxime distinguitur a ceteris naturis creatis: Atque non potest hoc modo cognosci, nisi cognoscantur relationes, & persone: Ergo illis non cognitis, non potest quiddiative cognosci.

Confirmatur primo: Deus non potest quiddiative cognosci, nisi cognoscatur ut actus purus: Sed non potest cognosci ut actus purus, non cognitis attributis & relationibus: Ergo non potest quiddiative cognosci, nisi ejus attributa & relationes cognoscantur. Major constat, Minor probatur. Cum actus purus ad nihil sit in potentia, sed omnia habeat in actu, implicat videri aliquid de actu puro in se, & non videri totum: quia in ipso actu puro, idem est totum, aliquid, & idem est latere aliquid, & totum: Ergo Deus non potest cognosci ut actus purus, non cognitis attributis & relationibus.

Confirmatur secundo: Quando duas rationes ita se habent, ut una transcendentaliter includatur in alia, implicat quod una quiddiative cognoscatur sine alia, quia non possunt quiddiative cognosci, nisi cognoscatur talis transcendentia, que cum sit relatio quedam, vel saltem relationem importet, non potest cognosci, nisi utrumque extremum cognoscatur: Sed essentia divina, cum sit actus purus, & infinitus, transcendentaliter includatur in attributis, & relationibus; ut ostendimus in tertia disputacione Tractatus præcedentis, agentes de distinctione virtuali divinarum attributorum: Ergo implicat illam quiddiative cognosci, non cognitis attributis, & relationibus. Unde D. Thom. 3. part. quæst. 3. art. 3. intellectus dupliciter se habet ad divinam: uno modo ut cognoscat Deum facti est, & sic impossibile est, quod circumferatur per intellectum aliquod a Deo, & quod aliud remaneret, quoniam totum quod est in Deo est in nobis, scilicet distinctio personarum.

Denique probatur tertia pars Minoris principalis, & eadem dem repugnantia ex tertia prærogativa (scilicet ex ratione visionis, ut est beatitudo nostra) breviter demonstratur. Vifio Dei quatenus est nostra beatitudo, debet esse cognitio intuitiva, & terminari ad Deum ut est in se, juxta illud I. Joann. 3. Cum apparuerit similes ei sermo, (scilicet in beatitudine) quantum vidimus eum facti est. Ubi ponderanda est causilla illa quantum; significat enim causam, seu rationem a priori, cur visio Dei sit beatifica, esse, quia terminatur ad illum ut est in se. Sed visio Dei terminata ad solam essentiam, sine attributis, & personis, non esset cognitio Dei intuitiva, nec terminaretur ad Deum ut est in se a parte rei; cum Deus in se non solum sit unus, sed etiam trinus, nec solum essentiam, sed etiam attributa & relationes includat: Ergo non esset cognitio beatificativa.

Item, De essentia beatitudinis est, quod sit cognitio imperfecte quietativa intellectus: At si visio attingeret solum essentiam divinam, nec se extenderet ad attributa & personas sanctissime Trinitatis, non esset perfecte quietativa intellectus: Ergo non esset cognitio beatificativa. Major patet; beatitudo enim est perfecta quies & fatietas omnium desideriorum, juxta illud Propheta, Psalmo 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Minor etiam videtur certa: Videns enim aliquam essentiam, naturaliter desiderat videre ejus proprietates, & affectiones, & modum quo illa subsistit, & existit, & non quietatur intellectus, donec illa omnia cognoscatur: Sed attributa sunt veluti proprietates, & affectiones divine nature; & illa (cum sit infinita secunda, & communicabilis) subsistit in tribus personis sanctissime Trinitatis: Ergo si visio beata ad solam Dei essentiam terminaretur, nec se extenderet ad attributa, & personas, non esset perfecte quietativa, vel fatiativa intellectus creati, qui potest aliquos attributi, vel persone vifionem optare, & dicere cum Propheta, Ostende nobis Domine misericordiam tuam, vel cum Philippo, Domine, ostende nobis Patrem.

Denique, Vifio Dei, quatenus est beatificativa, debet iam terminari.

terminari ad summum bonum, ipsumque reddere presens intellectui beato, & ab illo possessum: Unde Meysfi perit vifionem Dei facie ad faciem, Dominus respondit: Ego ostendam tibi omnia bonum, & ipsa beatitudo denatur; factus omnium bonorum aggregatio perfectus: Ergo illa ut talis est, debet attingere omnem perfectionem, attributum, modum, & personalitatem divine nature, & quiddiative actu, & formaliter in Deo est. Consequentia patet: Tum quia summum bonum hæc omnia postulat, five ut constitutiva, five ut modificativa. Tum etiam, quia si aliquid eorum lateret; aliquid quod est in Deo beatus non frueretur, & sic beatitudo non esset perfecta possessio & fructio summi boni, nec status omnium bonorum aggregatio perfectus. Hæc ratio magis patet ex dicendis in Tractatu de beatitudine disp. 2. artic. 2. ubi ostendimus, essentiam divinam, sine personis, non esse sufficiens objectum ad beatificandum hominem, subsindeque sublata cognitione personarum, essentiam beatitudinis non posse subsistere, unde ex ibi dicendis constat, rationem istam demonstrare, non solum de lege ordinaria, sed nec etiam de potentia absoluta, posse divinam essentiam videri, non visis personis sanctissime Trinitatis.

Dico secundo, Repugnat etiam videri attributa, & personas, sine essentia.

Patet hæc conclusio ex dictis in præcedenti: cum enim essentia divina transcendentaliter includatur in relationibus & attributis, ideo modo quo ratio entis includitur in suis modis, & proprietatibus (hoc enim habet Deus ratione sui infinitatis, quod ens ratione sue transcendentia) sicut repugnat quiddiative cognosci modos & proprietates entis, non cognita ratione entis in eis imbuta; ita implicat quiddiative cognosci relationes, & attributa divina, non cognita essentia in eis transcendentaliter inclusa.

Præterea, In vifione beatifica, attributa, & relationes non habent rationem objecti motivi, & speciei intelligibilis, sed sola natura divina: Ergo illa non cognita, non possunt quiddiative cognosci. Consequentia patet, nam cognitio necessario dependet a specie intelligibili, & objecto motivo. Antecedens vero probatur: Cum enim species intelligibilis effective concurrat ad intellectionem, si relationes divina in vifione beatifica haberent rationem speciei, persone divine, ratione sue differentie relative, possent operari aliquid ad extra effective; & sic operationes ad extra non essent indivise, & communes toti Trinitati, quod est contra communem Theologorum sententiam. Dico tertio: Repugnat etiam unam personam sanctissime Trinitatis videri sine alia.

Probatur primo ex verbis Christi ad Philippum Joann. 14. Philippe, qui videt me, videt & Patrem: qui locus, licet varias habeat interpretationes, communiter tamen apud SS. Patres est de vifione beata: Christus enim vult docere, quod qui videt Filium, debet etiam necessario ipsum Patrem videre, quia sunt idem in essentia; unde cum hæc ratio in vifione semper reperitur, dicendum est, quod non solum secundum viam ordinariam, sed etiam extraordinariam, Pater non potest cognosci sine Filio, nec vicissim Filius sine Patre. Quare Augustinus 1. de Trinitate cap. 8. Sive ergo audiamus, ostende nobis Filium, sive audiamus, ostende nobis Patrem, tantumdem vales; quia neuter sine altero potest ostendi.

Probatur secundo: Repugnat unam relativum cognosci sine suo correlativo; nam relativa, ut docet Aristoteles, sunt simul natura, & cognitio: Sed Divina persona sunt relativa, constituunt enim per Divinitatem ut docetur in Tractatu de Trinitate: Ergo non possunt cognosci sine suo correlativo. Unde Pater, ut generans, non potest cognosci sine Filio quem generat; nec Pater & Filius, ut spirantes, sine Spiritu Sancto quem spirant. Et idem proportionaliter dicendum est de Filio, respectu Patris; & de Spiritu Sancto, respectu Patris & Filii.

S. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primo: Si repugnaret videri Deum sine attributis, & personis, maxime quia visio beatifica est cognitio intuitiva, quiddiativa, & beatificativa: Sed hæc non obstat: Ergo id non repugnat. Major constat ex dictis S. præcedenti: Minor vero probatur discurrendo per singulas partes. Et in primis quod ex ratione intentionis non repugnet, sic ostenditur. Ad vifionem intuitivam cognoscitur quod videntur omnia predicata que sunt in objecto, etiam si identificatur inter se: nam quando a longo conspiciamus aliquem venientem, videmus illum sub ratione viventis, vel animalis, & non differimus, in sit homo, vel equus, aut leo. Nec etiam requiritur quod modus quo objectum in se existit, vel subsistit, videatur; sed sufficit quod videatur ut existens; ut constat etiam in vifione exteriori, qui videt omnes colores, nec tamen attingit modum inherentia quo in subiecto existunt. Et

corpus, seu humanitas Christi, videbatur in terris, non tamen subsistentia increata Verbi Divini, per quam existebat. Item quantitas panis videatur in Eucharistia, licet non videatur modus subsistentia quo per se existit: Ergo ex ratione intentionis non repugnat videri essentiam divinam sine personis.

Quod etiam id non implicet ex ratione quiddiative cognitionis, facile suadet. Nam personæ non sunt de ratione quiddiativa Dei, dum de fide fit, Patrem communicare Filio totam essentiam, & omnia predicata quiddiativa, non tamen paternitatem: Ergo ex vi & ratione cognitionis quiddiativa, non repugnat Deum a beatis videri sine personis.

Tertio, quod etiam id non repugnet ex ratione visionis, ut beatificantis, sic potest suaderi. Scelus, seu non visis personis, adhuc remanet Deus summum bonum, & finis ultimus, ac proinde objectum beatificum: Ergo ex vi visionis Dei, ut beatificæ, non requiritur necessario videri omnes personas. Consequentia patet, Antecedens vero probatur. Deus non habet a relationibus sui personis, quod fit summum bonum, & ultimas finis, sed id habet ex eo quod est ens increatum, & infinite perfectum, & actus purus, quod totum habet ex ipsa essentia absoluta: Ergo, scelus, seu personæ, adhuc remanet in Deo tota ratio summi boni, & ultimi finis.

Confirmatur primo: Deus creat, in quantum est unus, 18 & omnipotens, non vero in quantum est trinus, & Pater aut Filius, vel Spiritus Sanctus: Ergo similitur beatificatur, ut unus in essentia, & non ut trinus in personis; ac proinde illarum cognitio ad beatitudinem non est necessaria.

Confirmatur secundo: Pater æternus, in illo signo quo intelligitur generare Filium, intelligitur beatus, cum beatitudo essentialiter illi conveniat. Sed pro illo signo nondum intelligitur Filius (cum ille producat, & accipiat esse divinum, ex vi talis cognitionis) nec consequenter Spiritus Sanctus, qui a Filio procedit: Ergo salvatur vera cognitio beatifica in Patre, antecedenter ad productionem Filii & Spiritus Sancti; & sic ad beatitudinem creatam, que est participatio increata, non est absolute necessaria cognitio personarum.

Ad objectionem respondeo concessi Majori, negando 20 Minoram, quantum ad omnes partes. Ad probationem primæ dicendum est, quod licet ad cognitionem intuitivam imperfectam, qualis est vifio corporea, non requiratur attingentia omnium eorum que sunt in re visâ, bene tamen ad cognitionem intuitivam perfectam, qualis est vifio beatifica. Quare ex intuitiva cognitione sensum externorum, vel ex alia, que fit per medium creatum, non potest deduci effectus argumentum, ad probandum, non requiri ad vifionem intuitivam Dei, quod videantur omnia que ad ejus quidditatem, & modum essendi pertinent, ac proinde ejus attributa, & persone: Ratio enim disparitatis triplex assignari potest.

Prima se tenet ex parte potentie cognoscentis; oculus enim corporeus habet pro objecto adequato lucidum & coloratum, non autem rationem specificam, aut individua-lem objecti; ex quo fit quod visio corporea possit attingere aliquod objectum sub ratione lucidi, & colorati, non cognoscendo illud secundum rationem specificam aut individuaalem.

EX hoc etiam fit, quod non sit necesse quod visâ aliqua re intuitiva, videatur modus quo illa subsistit, vel existit; & sic visâ humanitate Christi, non erit necesse videri ejus personalitatem; & visâ quantitate Eucharistice, non oportet quod videatur modus substantia seu perfectatis per quem existit; intellectus vero creatus habet pro objecto adequato ens sub ratione veri, sub quo continentur omnia predicata, tam constitutiva, quam modificativa, que sunt in re quam cognoscit: unde si ejus cognitio sit perfecta, clara, & intuitiva (ut est vifio beatifica) necessario se extendit ad omne quod pertinet ad naturam & quidditatem objecti, & modum essendi illius.

Secunda ratio disparitatis est, quia vifio intuitiva rei 22 creata, fieri potest per aliquod medium, ut patet in vifio exteriori, qui videt rem non sibi conjunctam, sed distantem, per medium, per quod species emittuntur, scilicet per aerem; & quia medium illud potest turbari, vel obscurari, contingit interdum dari vifionem intuitivam corpoream, cum aliqua imperfectione, & obscuritate, & hominem certificari per illam de aliquo tantum predicato quod est in objecto, non de alio; v.g. quod sit corpus, & non quod sit vivens, vel animal. Secus est de vifione beatifica, cum enim illa non fiat per aliquam speciem, vel imaginem, aut medium creatum; sed ipsa Deus immediate per seipsum conjungatur intellectui; non potest ex hæc parte obscurari, vel turbari hæc vifio, ut videatur ratione illius unum attributum, & non aliud, vel natura sine attributis & relationibus.

Tertia ratio disparitatis se tenet ex parte rei visæ, hæc enim est differentia inter Deum visum, & creaturas, quod creaturæ sunt potentiales, & composite ex materia & forma,

ma, vel saltem ex existentia & existentia, unde in illis quælibet pars, aut extremum componens, non est ipsam totum: & ideo potest stare, quod videatur unum & non aliud: ipsa enim limitatio, & distinctio, ac potentialitas, quæ est in creatura, occasione & locum ad id præbet: at vero Dens est actus purus, carens omni potentialitate & compositione: unde omne quod est in Deo, Deus est, & quodlibet ejus attributum, in se implicite continetur naturam divinam, & omnia attributa, ex quo fit quod repugnet videri aliquid Dei, & non videri totum quod est in Deo. Vel enim illud quod videtur est actus purus, vel potentialitatem habet? Si habet potentialitatem, non est Dens, nec divinum attributum, sed ens creatum & finitum. Si autem est actus purus, ad nihil est in potentia, sed omnia alia attributa, implicite saltem, in se continent.

24 Ad probationem secundæ partis Minoris principalis dicendum est, personas divinas esse de conceptu quiddativo naturæ divinæ, non tanquam prædicata constitutiva illius, sed tanquam terminos, seu modos essentialia, & inadæquatos, pertinentes ad ejus infinitam eminentiam, & fecunditatem, & ideo isti bene, totam naturam, quæ ad omnia prædicata fulconstitutiva, communicari uni personæ, & non quodam modo aliquem relativum illi personæ oppositum, ut in Tractatu de Trinitate latius exponemus disp. 3. art. 2.

25 Ad probationem tertie partis ejusdem Minoris, nego Antecedens, ad cuius probationem dicendum, quod licet Dens non habeat relationibus seu personis, quod sit summum bonum, non tamen id habet sine illis: sed ex eodem principio quo est summum bonum (id est quia est ens a se, & actus purus) est etiam infinite fecundus, & trius in personis, & sic sine illis non est summum bonum, sicut nec Deus, nec actus purus, licet formalis ratio summi boni non sumatur a personis, sed a natura: sicut anima non habet a corpore quod constituit hominem, tamen sine corpore illam non constituit. Adde quod cognitio divinarum personarum, cum sit necessaria ad perfectè satiamum intellectum beatum, ut supra ostendimus, pertinet ad perfectionem, & complementum beatitudinis.

26 Ad primam confirmationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis est, quia ratio causæ activæ, seu creativæ in Deo, pertinet ad virtutem, & potentiam divinam, quæ attingit & præducit ea que sunt extra se: hæc autem virtus & potentia convenit Deo ratione essentialis & omnipotentis, non vero ratione relationum, quæ cum non sint activæ ad extra ad causalitatem effectivam non conducunt, dando influentiam. Ratio autem ultimi finis, & objecti beatificantis, consistit in manifestatione Dei ut est in se, juxta illud Christi Joannis 17. Hac est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum: Deus autem ut est in se, non potest manifestari sine personis, cum in illis subsistat, & illa sint termini purissimi, & actualissimi divins fecunditatis.

Ad secundam confirmationem respondet Vasquez hic disp. 43. num. 18. negando quod Pater æternus in illo signo quo intelligitur generare Filium, intelligatur beatus: quia, inquit, nostra cogitatione præcenditur illud infans, & intelligitur ut Deus, sed non consideratur ut beatus.

At hoc est evidenter falsum. Tum quia in illo signo intelligitur convenire Patri omnia essentialia, Sed beatitudo est aliquid essentialis, & commune tribus personis: Ergo pro tali signo illa intelligitur convenire Patri, Tum etiam, quia pro illo signo notionali intelligitur Pater habere totum quod communicat Filio: Sed communicat illi beatitudinem incretam: Ergo tunc Pater intelligitur eam habere.

27 Rejesta ergo hæc responsio, dicendum est cum Salmanticensibus, Patrem pro tali signo rationis, esse, & intelligi ut beatum, nec in illo signo videre suam essentialitatem, non visâ persona Filii & Spiritus Sancti: quia hæc non est prioritas in quo, etiam cognitio, sed solum prioritas a quo, seu originis. Nam cum persona Patris habeat necessariam connexionem cum persona Filii, non est aliquid signum in quo fit, vel possit intelligi persona Patris, & non persona Filii; aut in quo Pater sit produciens, & non productus Filius: sed in quolibet signo in quo intelligitur unus, debet intelligi alius, quamvis unus (scilicet Pater) debeat intelligi ut produciens, & alius (nimirum Filius) ut productus.

28 Secundo arguitur Adversarii hoc vulgari argumento. Non repugnat uni, & communicari naturam, & non personam, vel unam personam, & non aliam, communicatione, & unione reali: Ergo neque intentionali, seu intelligibili, & sic poterit videri natura divina non visis personis; vel una persona, non visa alia. Antecedens patet, quia in generatione æterna, Pater æternus communicat Filio divinam naturam, & non paternitatem: & in Incarnatione persona Verbi unita est humanitati, & non persona Patris. Consequentia etiam videtur manifesta, quia cum visio fit magis extrinseca, quam ipsa communicatio naturæ ad intra, vel uno cum humanitate

in persona, magis potest præcendere illa, quam ista, ut videatur unum, & non aliud. Unde sicut non obstante identitate naturæ cum persona, communicatur a Patre essentia divina, & non paternitas; & Persona Verbi unitur humanitati, & non Persona Patris: ita non obstante eadem identitate, poterit videri Persona Patris, non viso Filio, vel Spiritu Sancto; aut essentia, non visis Personis.

Confirmatur: Quamvis eadem entitativè sit species, 29 pro essentia, attributis, & personis, hoc tamen non obstat, quin illa possit applicari intellectui beato, ad representandum unum, & non aliud; sicut quamvis eadem sit entitas naturæ & personæ in Verbo, illa tamen unitur, & applicatur humanitati in ratione personæ, ad illam terminandam, non vero in ratione naturæ, ad illam constituendam.

Ad objectionem, concessio Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis est triplex. Prima, quia unio, & communicatio realis alicujus lome, fieri potest sine unione, & communicatione eorum omnium, ad qua dicit essentialia habitudinem; sicut est de cognitione quiddativa, cum relativa (ut supra dicebamus) sint simul natura, & cognitio: unde licet paternitas non possit communicari Filio, per generationem æternam, & in Incarnatione unio hypostatica facta fuerit ad Personam Filii, non ad Personam Patris, repugnat tamen unam videri sine alia.

Secunda ratio disparitatis est, quia in Patre essentia & paternitas, & in Verbo, substantia & natura, distinguuntur virtualiter, in ratione communicabilis, & unibilis; non tamen in ratione veri transcendentaliter, & visibilis: quia eadem essentia divina virtualiter indistincta habet rationem speciei intelligibilis, respectu sui, & respectu attributorum, & relationum. Unde quamvis communicata essentia Filio, paternitas non communicatur, & unita personalitate Verbi humanitati assumpta, Persona Patris non dicitur incarnata: repugnat tamen, visa essentia divina, non videri relationes, & attributa.

Tertia ratio disparitatis est, quia visio beatifica est cognitio Dei ut est in se, & quia Deus ut est in se, non potest manifestari quoad aliquid, & latere quoad aliud, eo quod manifestari aliquid actus puri, & manifestari totum, idem sit, ut supra dicebamus; implicat, per visionem beatificam videri naturam, non visis attributis, vel personis. Communicatio vero realis, five ad intra per processionem, five ad extra per unionem hypostaticam, non est communicatio Dei quomodocumque, seu juxta existentiam, & capacitem extremi cui fit; & sic non fit sub omni modo, & secundum omnia que identificantur cum termino talis unionis, & communicationis, sed secundum quod illud extremum exigit, vel est capax. Unde in generatione æterna Pater æternus communicat Filio essentiam, & non paternitatem: quia cum hæc sit relative opposita filiationi, Filius non est capax illius. Et in Incarnatione communicatur humanitati persona, & non natura: quia humanitas potest subsistere, & terminari per substantiam Verbi, non tamen intrinsece constitui per ejus naturam.

Ad confirmationem, negandum est Antecedens: licet enim possit uniri essentia divina in ratione speciei, & non in ratione naturæ, vel substantiæ: tamen sicut unita in ratione speciei (cum sit unio intelligibilis, & manifestativa Dei ut est in se) implicat uniri ad manifestandum aliquid, & non totum quod est in Deo: quia cum sit actus purus, in illo aliquo, quantumcumque minimo, omnia alia perfectio includitur; ac proinde repugnat Deum videri ut actum purum, & aliquam ejus perfectionem non manifestari, ut antea ponderatum est.

Objicies ultimo: Objectum primum potest videri sine secundario: Sed essentia divina est objectum primum visionis beatificæ, attributa vero, & relationes, pertinent tantum ad objectum secundarium: Ergo poterit videri divina essentia, non visis relationibus, & attributis. Major videtur manifesta: Minor vero constat ex dictis Tractatu precedenti disp. 2. art. 5. ubi ostendimus solam essentiam esse objectum primum, tam motivum, quam terminativum divinæ intellectiois: attributa vero, & relationes pertinet solum ad objectum secundarium: unde cum visio beatifica sit participatio divins cognitionis, idem de illa sentiendum est.

Respondetur primo, distinguendo Majorem. Objectum primum potest videri sine secundario, quando non habet necessariam connexionem cum illo, concedo. Si sit inter se connexa, & unum transcendentaliter includatur in alio, nego. Unde cum essentia divina sit necessario connexa cum relationibus, & attributis, & in illis transcendentaliter includatur; quamvis relationes, & attributa pertinet ad objectum secundarium visionis beatificæ, repugnat tamen divinam essentiam sine illis videri.

Respondetur secundo: Relationes & attributa non esse proprie objecta secundaria divinæ intellectiois, nec proinde visionis beatificæ, quæ est ejus participatio: sed potius modis objecti formalis, & primarii, qui se habent respectu essentia

essentia divins, sicut sensibile commune respectu sensibiliis proprii, v. g. quantitas, & figura, respectu coloris. Unde sicut (juxta probabiliorem sententiam) repugnat oculum videre colorem, sine extensione, & figura (ex quo inferant Theologi, Corpus Christi non posse videri in Eucharistia, cum in ea careat extensione locali, & figura) ita implicat, intellectum beatum videre essentiam divinam, sine peculiaribus, & attributis.

ARTICULUS III

Quomodo Visio Beata penetret libera Dei Decreta?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum, & difficultas resolvitur.

Suppono tanquam certum, beatos videre in verbo alia qua libera Dei decreta licet non omnia. Ut enim infra dicemus, beati vident in Verbo quæ decreta Dei libera pertinent ad ipsorum statum, ut ea que versantur circa illorum statum, vel eorum qui ad illos pertinent: Ergo beati cognoscunt aliqua libera Dei decreta. Unde D. Bernardus 5. de consider. cap. 4. loquens de beatitudine: *Quidam inquit videtur isti cor Dei? Quidam isti probatur, que sic voluntas Dei bona, & beneficiæ, & perfectæ; Patet videri misericordiam, patet cogitatione pacis, divinitas saluti, mysteria bone voluntatis &c.*

Quod vero omnia libera Dei decreta non videntur a beatis, colligitur ex D. Thoma infra quæst. 57. artic. 5. ubi ait: *In visione beata, Angelus cognoscit mysteria gratiæ, non quidem omnia, neque equaliter omnia, sed secundum quod Deus voluerit eis revelare.* Ratio enim id suadet: nam libera Dei decreta videri non possunt, nisi attingantur objecta libere volita ad que terminantur, cum actus liber Dei constituatur per connotationem, vel terminationem activam ad creaturas, defectibilem sub ratione prædeterminationis, & indefectibilem sub ratione entitatis & perfectionis, ut dicemus in Tractatu de voluntate Dei disp. 3. art. 2. Sed omnia objecta libera a Deo volita, non cognoscuntur a quolibet beato, ut constat de ultimo die judicii, de quo dicitur Matthæi 24. & Marci 13. *De ultimo die judicii nemo scit, neque Angeli in celo:* Ergo omnia decreta Dei libera non videntur a beatis.

Hoc præsupposito, inquirimus modum quo beati vident & penetrant libera Dei decreta: an ex vi visionis beatificæ, & per ipsum lumen gloriæ, quod essentia divina manifestatur, vel ex aliquo alio lumine, aut revelatione divina, ad visionem beatificam subsecuta? Pro resolutione

27 dico, decreta Dei libera cognitio a beatis ex vi visionis beatificæ, & lumen gloriæ, quod vident divinam essentiam, quatenus tale lumen habet vim revelationis, & manifestationis eorum que sunt in voluntate Dei. Est contra aliquos Recentes, qui volunt illa non cognosci a beatis in verbo, & per lumen gloriæ, sed extra verbum per revelationem divinam. Est tamen D. Thome infra q. 84. art. 3. ubi sic ait: *Est autem alia cognitio que Angelus beatus facit, quæ videtur Verbum, & res in verbo, & hac quidem visione cognoscuntur mysteria gratiæ &c.*

Eadem veritas ratione suadetur. Lumen gloriæ ob suam eminentiam utrumque munus habet & quidditative cognoscendi essentiam divinam, & manifestandi per modum revelationis ea que Deus libere vult, & quantum, & quomodo vult, beatis manifestare: Ergo ex vi talis luminis, beati cognoscunt in essentia divina, libera Dei decreta. Consequentia patet, Antecedens probatur. Lumen gloriæ eminentius est lumine prophetico, & comparatur ad ipsum, sicut lumen principiorum ad ea que ex principis deducuntur, ut colligitur ex D. Thom. 2. 2. q. 171. artic. 2. ubi inquit: *Principium eorum que per prophetiam manifestantur, est ipse Deus, qui per essentiam non videtur a Prophetis, videtur autem a Beatis, in quibus hujusmodi lumen inest per modum forme permanentis, & perfectæ, secundum illud Psal. 35. in lumine tuo vidimus lumen.* Senti ergo quod lumen beatificum, sic attingit divinam essentiam, quod attingit principium eorum veritatum que videntur lumine prophetico per modum transitus: constat autem per prophetiam manifestari actus liberos Dei, & ea que per decreta libera Dei vult, Ergo etiam lumen gloriæ, quatenus eminentius continet lumen propheticum, & habet vim relationis, & manifestationis eorum que sunt in voluntate Dei, penetrat libera Dei decreta.

39 Probatur secundo conclusio, ex doctrina quam communiter tradunt Thomistæ in materia de locutione Angelorum: docent enim cum S. Doctore quæst. 9. de veritate art. 4. ad 11. quod per eandem speciem, & per idem lumen, quod cognoscitur ipsa substantia, & voluntas Angelis loquentibus; etiam cognoscitur ejus actus liber: per hoc solum quod ipse cogitans vult ordinare cogitationem suam ad alterum, & hac ratione tollere occultationem

moralet. quam habet cogitatio cordis, ex eo quod libera est. Sic ergo in præsentibus dicimus, quod per ipsummet lumen in quo beati cognoscunt naturam divinam, & quidditatem Dei pertinet, quod est lumen gloriæ, & eandem speciem impressam, quæ quidditative representat Deum, ejus attributa (quæ est ipsamet Dei essentia, generans vices speciei intelligibilis) supposita directione, & ordinatione Dei, qua vult dirigere, & ordinare actum suum ad intellectum beatum, cognoscet ejus decreta libera, sine distincti luminis infusione: Ex quo habes essentiam divinam, uno modo esse speculum necessarium, alio liberum. Est enim speculum necessarium, quatenus seipsum manifestans, non potest occultare attributa & relationes: liberum vero, quatenus ex suis decretis, & ex creaturis existentibus, aut ex futuris contingentibus, potest hæc vel illa, ut libuerit, beatis manifestare.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Objicies primo: Actus liber Dei, ut talis, non est minus occultus de se, quam actus liber creatus: Sed ille non potest cognosci ex sola penetratione, & cognitione quidditative voluntatis creatæ, ut constat in Angelo superiori, qui licet comprehendat intellectum, & voluntatem inferioris, ex vi tamen hujus comprehensionis, non cognoscit ejus cogitationes & actus liberos, sed indiget nova revelatione, seu manifestatione, quæ Theologus locutio, ut illuminatio appellatur: Ergo finaliter beati ex vi luminis gloriæ penetrant divinam naturam & voluntatem, non possunt cognoscere ejus decreta, sine nova revelatione, seu novi luminis infusione.

Respondetur quod licet actus liber Dei non sit minus occultus, quam actus liber Angelus, & ideo non possit cognosci a beatis ex vi visionis divinæ essentialis absolute: sicut nec potest cognosci actus liber Angelus, ex sola penetratione, & comprehensione voluntatis Angelicæ: sicut tamen, supposita directione, & ordinatione, qua natus Angelus vult ordinare suum conceptum, & actum liberum alteri quem vult obtinere, statim ipsum lumen naturale intellectus Angelici potest cogitationes cordis alterius Angelus penetrare, ut docetur in materia de locutione Angelorum. Ita etiam supposita divina ordinatione, qua actus liber Dei dirigitur ad aliquem beatum cui vult illum manifestare, lumen gloriæ quo voluntas & substantia Dei quidditative cognoscitur, attingit, & penetrat libera eius decreta, sine nova revelatione, & absque novi luminis infusione. Unde hoc argumentum solum probat libera Dei decreta non videri absolute, ex vi visionis divinæ essentialis, sed supposita lege, voluntate Dei, qua vult ea beato manifestare, quæ manifestatio, revelatio quadam est; non quidem extra verbum, sed in ipsomet verbo facta.

Objicies secundo: Si beati viderent decreta Dei ex vi visionis beatificæ, & luminis gloriæ penetrant divinam naturam & voluntatem, sequeretur quod quilibet beatus videret omnes actus liberos Dei; vel quod nullum omnino videret: Neutrum potest dici, ut constat ex supra dictis: Ergo beati libera Dei decreta non vident ex vi visionis beatificæ &c. Sequela Majoris probatur: Vel enim actus liberi Dei necessariam habent connexionem cum divina essentia, quæ est objectum primum visionis beatificæ, vel non: Si primum dicatur, sequitur omnes actus liberos videri a quolibet beato, cum quilibet beatus videat omnia que habent necessariam connexionem cum natura & quidditate Dei. Si vero secundum affirmeretur, sequitur nullum actum liberum videri a beatis, ex vi visionis beatificæ, cum ex vi illius, ea tantum videntur, quæ habent necessariam connexionem cum essentia divina.

Confirmatur: Si actus liberi Dei videntur in essentia divina clare visa, & ex vi luminis gloriæ eam manifestantis, sequitur quod ille qui perfectissimè videret essentiam divinam, & haberet intensus lumen gloriæ, plura etiam videret decreta libera voluntatis divinæ: Sed hoc est falsum, cum enim, ut infra dicemus art. 7. quilibet beatus videat in essentia divina omnia que pertinent ad ejus statum, ille qui habuit majorem curam in Ecclesia, & qui fuit v. g. Summus Pontifex, vel Patriarcha alicujus Religionis, plura viderit decreta Dei, quam alter qui non habuit talem curam in Ecclesia, quamvis sit magis beatus, & habeat intensius lumen gloriæ: Ergo &c.

Ad probationem respondeo negando sequelam Majoris. Ad probationem dicendum quod licet actus liberi Dei, secundum entitatem, & realitatem incretam quam important, habeant necessariam connexionem cum divina essentia, ac proinde secundum hanc rationem videntur a quolibet beato, tamen secundum terminationem quam dicunt ad creaturas non habent necessariam, sed liberam cum illa connexionem & unde sub hac ratione non videntur a beatis, propter necessariam connexionem cum divina essentia, sed quia sunt aliquid ad Deum pertinens, & manifestum

ipsum ex ordinatione divina voluntatis, huic vel illi intellectui beato.
45 Ex hoc patet responso ad confirmationem: cum enim actus liberi Dei, non videatur...

ARTICULUS IV.

Utrum beati videant creaturas possibili in essentia divina tanquam in causa, & medio prius cognito?

§. I.

Praemittuntur quaerendae quae apud omnes sunt certa & referuntur sententiae.

Suppono primo: Beatos ex vi status beatitudinis, aliquid creaturas de se factis cognoscere.
46 Probatur haec suppositio: Quia Joann. 17. dicitur: Haec est vita aeterna, ut cognoscant te Deum verum...

47 Suppono secundo: Dupliciter aliquid posse cognosci ex vi visionis beatificae: primo formaliter, secundum causaliter: formaliter in verbo videri dicitur, quod cognoscitur eadem visione, & eodem lumine ac specie...

48 Suppono tertio: Tribus modis posse contingere, quod plura objecta simul & eodem actu cognoscantur. Primo quia per eandem speciem representantur, quamvis unum non sit ratio cognoscendi aliud...

Dico igitur: Beati vident creaturas possibili, in Deo 49 tamquam in causa, & medio prius cognito. Ita D. Thomas hic art. 8. ubi sic ait: Manifestum est, quod sic aliqua videntur in Deo secundum quod sunt in ipso...

Idem passim docent SS. Patres: Augustinus enim II. de Civit. cap. 7. haec scribit: Cognoscit creatura in seipso de colorator est, ut ita dicam, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, velut in arte per quam facta est. Et cap. 9. ac 20. de Angelis loquens, subdit: Ipsam quoque creaturam melius...

Idem probari solet in Tractu de Angelis ex Augustino lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 23. & 24. ubi duplicem creaturatum cognitionem in mente Angelorum distinguit: unam in verbo, quam matutinam vocat, & asserit in eo...

Respondet Vasquez, quod quando Augustinus asserit creaturas cognosci in verbo ab Angelis beatis, per cognitionem, quam matutinam appellat, non intendit creaturas cognosci in Deo proprio & secundum esse formale, ac proprias rationes & differentias, sed impropterea tantum, & secundum esse eminentiale quod habent in Deo...

Sed haec interpretatio violenta est, & aperte repugnat doctrinae D. Thomae. Primum patet, tum quia Augustinus loco citato de civitate Dei, asserit cognosci creaturam per ipsam rem per quam facta est: Ergo cognoscitur quod factum est, vel factum est. Sed creatura solum facta est, secundum esse quod habent in propria natura...

Secundum etiam constat, nam D. Thom. infra quest. 58. art. 7. loquens de Angelis beatis, sic ait: Non enim videntur verbum cognoscunt solum illud esse rerum quod habent in verbo, sed illud esse quod habent in propria natura: sicut Deus per hoc quod videt se, cognoscit esse rerum quod habent in propria natura...

Cognitio beatorum est exemplata a cognitione qua Deus seipsum cognoscit, & illius imitato ac participato: Sed Deus cognoscendo seipsum, cognoscit creaturas possibili in sua essentia tanquam in causa: Ergo & beati videntur deum essentiam, in ea tanquam in causa, illas cognoscunt, non quidem omnes, sed aliquas, juxta mensuram seu intentionem luminis glorie, quo Deum intuentur ut infra declarabimus...

rationibus efficacissimis: unde brevitati studentes, ne eadem saepius repetamus, probationes illas ad praedictum Tractatum de scientia Dei rejicimus, & ad locum citatum, studiosum Lectorem remittimus.

§. III.

Soluantur objectiones.

Contra istam conclusionem objicit primo Vasquez: Causa non relata realiter ad effectum, nequit illum manifestare, nec habere rationem medii ducentis in cognitionem illius: Sed essentia divina non relatur realiter ad creaturas: Ergo nequit eas manifestare...

Respondet primo, Hoc argumtum cui praecipue confidit Vasquez, & in quo praecipuum robur suae sententiae constituit, vel nihil, vel nimis probare, cum eadem difficultas curat de essentia divina, ut habet rationem speciei & medii quo representativi creaturarum, vel ut habet rationem ideae & exemplaris respectu illarum, & nulla fit ratio cur magis requiratur respectus realis in representantem objective, quam in representantem formaliter...

Secundo respondeo, negando Majorem, nam res absoluta potest esse medium & ratio cognoscendi alias res distinctas, si fit causa illarum, & eaque virtualiter seu eminenter continet; effectus enim non cognoscitur in causa ratione relationis, cum haec sit posterior extremis, sed ratione realis continentiae, qua effectus quilibet in virtute suae causae continetur.

43 Dices: Sol, & alia corpora caelestia, eminenter continent res subalternas, & inferiores: & tamen non possunt eas perfecte manifestare, nec habere rationem medii ducentis in cognitionem illarum: Ergo similiter quamvis Deus eminenter contineat creaturas, non potest tamen illas perfecte representare, nec esse medium in quo illae a Deo, vel a beatis cognoscantur.

Respondet negando Consequentiam & partem: Ratio disparitatis est evidens. Sol enim, & alia corpora caelestia, continent res inferiores & subalternas, continentia quadam eminenti imperfecta, & se extendente solum ad aliquam rationem communem & genericam, puta rationem viventis, vel corporis corruptibilis, quam per se primo attingunt in generationibus rerum inferiorum: Deus autem, cum sit prima & universalissima causa, attingens per se primo rationem entis producibilis in omnibus rebus creatis, illas continet continentia eminenti perfectissima, & se extendente non solum ad rationes communes & genericas, sed etiam ad differentias atomas & individuales, in quibus ratio entis creati transcendentaliter inhibetur, ut exposuimus Tract. praecedenti disp. 4. art. 2. agendo de perfectione Dei, & modo quo continet perfectiones creaturarum. Unde essentia divina perfectissimo modo manifestare potest creaturas possibili, etiam secundum proprias earum differentias specificas & individuales, & habere rationem medii ad illas cognoscendas.

45 Secundo arguit Vasquez: Inter medium cognoscendi & rem cognitam, debet esse necessaria connexio: At haec non reperitur inter essentiam divinam & creaturas possibili: Ergo illa intellectui Dei, aut beatorum, non potest deservire ut medium ad illas cognoscendas, Major est certa, Minorem vero probat Vasquez, primo quia non fiat unum intrinsece connecti cum alio, & non dependere ab illo: Sed essentia divina est omnino independens a creaturis possibilibus: Ergo cum illis intrinsece non connectitur.

Secundo magis necessarium non potest cum minus necessario connecti: Sed Deus, utpote ens a se & per essentiam, magis necessarius est quam creatura, quae sunt entia ab alio & per participationem: Ergo cum creaturis possibilibus connexionem non habet.

Tertio, Videtur absurdum dicere quod si aliqua creatura jam existens, redderet impossibilis, Deus non esset omnipotens, & consequenter non esset Deus: Ergo essentia divina, cum possibilitate creaturarum non connectitur necessario.

55 Hoc argumentum, quod apud Vasquez, & alios Recentiores palmarium est, & ab illis tanquam demonstratio habetur, fute a nobis convellitur in Tractu de scientia Dei disp. 2. art. 1. ubi ostendimus Deum cum creaturis possibilebus intrinsece connecti. Interim breviter respondeo, distinguendo Majorem: Inter medium cognoscendi, & rem cognitam, debet esse necessaria connexio, per mutuum dependentiam utriusque extremi, neco. Per dependentiam in uno, & eminentiam in altero, concedo. Similiter distinguo Minorem: Inter essentiam divinam & creaturas possibili, non est necessaria connexio dependentia, ex parte utriusque extremi, concedo Minorem; Dependentia ex parte creaturarum, & eminentiae ex parte Dei, nego Minorem: Unde ad primam probationem in contra...

Thom. Gomez, Tom. I.

rium, nego majorem: essentia enim, ut radix proprietatum, est intrinsece connexa cum illis, & tamen prout sic, non est ab illis dependens, & unum relativum est cum alio connexam, licet non dependeat ab illa, alias simul natura & cognitione non essent.

Ad secundam nego etiam Majorem, veritas enim principiorum est magis necessaria, quam veritas conclusionis, ut ex Aristotele docent communiter Dialectici; & tamen illorum veritas est intrinsece connexa cum veritate conclusionis; alias in recta demonstratione possent praemissa esse vera, quamvis conclusio esset falsa.

Ad tertiam nego pariter Majorem: Nam cum possibilitas rei, non sit aliqua entitas realis, & producta extra Deum, sed sola non repugnans, seu denominatio extrinseca radicali, & non possit tolli & cessare aliqua denominatio extrinseca in objecto, nisi incipiat tolli ex parte forma, qua petitur: sicut esse visum in pariete, non potest tolli, qua petitur, sicut esse visum in oculo: possibilitas creaturam tolli nequit, nisi destruyendo in Deo omnipotentem, tam proximam, quam radialem, unde emanat illa denominatio, ac proutd nisi destruat ipsa divina essentia. Sed de his fufius loco citato de scientia Dei.

Obijcies tertio: Si beati videntur divinam essentiam, in 56 ea videntur aliquas creaturas possibili, tanquam in causa, & medio prius cognito, videntur omnes, non enim est potior ratio, cur has potius quam illas videntur, cum omnes aequaliter in divina essentia tanquam in causa, eminentissimo modo contineantur, & cum lumine glorie illam manifestans, fit ejusdem speciei in omnibus beatis: Sed hoc dici nequit, ut infra ostendemus: Ergo nec illud.

Respondet negando sequelam Majoris: Licet enim divina essentia, omnes creaturas naturaliter seu necessario continet in virtute sua, sicut omnes quantum est de se representare possit; tamen hoc est respectu intellectus utentis illa, representatione adequata, si vero inadeguata conjugatur intellectui, ob ejuis inproportionem, inaduate etiam representat ea quae continent in virtute, ut habet D. Thomas q. 8. de veritate art. 4. ad 2. Sicut licet Sol continet multos effectus, non tamen quilibet cognoscens Solem intuitive aut quidditative, videt omnes effectus quos potest producere, quia virtus ejus cognoscitiva non adequatur toti cognoscibilitati Solis. Unde autem oritur quod in essentia divina clare visa, haec potius quam illa creatura videntur a beatis, infra exponemus art. 7. Nunc breviter dico, hoc provenire ex diversitate luminis glorie, quod licet sit ejusdem speciei in omnibus beatis, in illis tamen diversitas habet gradus intensivis: & quanto intensus est, tanto magis penetrat divinam omnipotentiam, & plures creaturas possibili in ea cognoscit. Sicut licet lux visibilis sit ejusdem speciei, tamen cum intensiori luce plura videntur, quam cum remissiori. Et licet Philosophia & aliae scientiae naturales, in Petro & Paulo specie non distinguantur, tamen secundum diversam intensivonem, vel perfectionem, seu extensionem, diversas conclusiones & objecta attingunt.

Alia argumenta, quibus probat Vasquez, Deum non videre creaturas in seipso tanquam in causa commodius in Tractu de scientia Dei disp. 2. art. 1. §. 4. proponuntur & diluuntur.

§. IV.

Corollaria veritate digna.

EX distis inferes primo, quod tanto plures creaturae possibili a beatis in verbo cognoscuntur, quanto perfectius Deum vident. Ita D. Thomas hic art. 8.

Ratio est, quia beati, ut ostendimus, cognoscunt creaturas possibili in verbo, & in essentia divina tanquam in causa: Sed quanto perfectius causa aliqua cognoscitur, tanto plures effectus in ipsa cognoscuntur: sicut quanto magis penetratur aliquod principium, tanto plures in eo videntur conclusiones: Ergo quanto perfectius beati Deum vident, tanto plures creaturas possibili in verbo cognoscunt.

Unde D. Thomas 3. part. q. 10. art. 2. *Utrumque intellectus creatoris in verbo cognoscit, non quidem omnia simpliciter, sed tanto plura, quanto videt verbum.*

Inferes secundo, beatos cognoscere in essentia divina tanquam in causa, non solum creaturas possibili, sed etiam existentes, & futuras: non quidem omnes sed aliquas: juxta proportionem luminis glorie, quo illorum intellectus perficitur.

Probatur: Est potentia divina absolute sumpta, per 58 modum actus primi, non inferat existentiam aut futurationem creaturarum, adjuncto tamen decreto, necessario illam inferat, & necessario cum illis connectitur: Ergo sicut in illa modo sumpta, & veluti in actu primo considerata, cognoscuntur creaturas possibile: ita in illa, ut determinata per decretum liberum, cognosci poterunt existentes aut future.

Confirmatur: Deus res futuras cognoscit in sua essentia, per liberum decretum suae voluntatis determinata, ut ostendimus.

demus in Tractatu de scientia Dei disp. 4. art. 5. Ergo eodem modo beatus poterit illas cognoscere; quandoquidem visio beatifica est divina cognitio...

Interos tertio, hinc est differentiam inter creaturas possibiles, & existentes, vel futuras, respectu visionis beatificae; quod cum creaturae possibiles habeant necessarium omnimodum cum essentia divina, nullus creaturae possibilis visio...

Interos quarto, quod cum dicimus beatos videre creaturas in Deo ut in causa, non intelligitur solum nomine causae, attributum omnipotentiae, sed omnia attributa, quae suo modo ad creaturam productionem concurrunt...

ARTICULUS V.

Utrum beati in verbo, vel extra verbum, omnes creaturas possibiles cognoscere possint?

In hujus differentiae resolutione, tres reperio Auctorem sententias, duas extreme oppositas, & aliam mediam. Prima asserit omnes creaturas possibiles a beatis videtur posse, non solum extra verbum per species a Deo infusus, sed etiam in verbo, & in essentia divina tanquam in causa...

Deo primo: Beati non possunt in verbo, seu in essentia divina tanquam in causa, omnes creaturas possibiles cognoscere. Ita D. Thomas hic art. 8. & 3. contra Gentes cap. 56. quibus locis hanc rationem fundamentalem nostrae conclusionis insinuat.

Cognitio omnium possibilium in divina essentia cognita, est divina essentia comprehensio: Sed implicat intellectum creatum Dei essentiam comprehendere, Ergo & omnia possibilium in divina essentia cognoscere, Minor patet ex supra dictis disp. 4. art. 3. Major vero sic ostenditur. Eo modo uno in alio cognoscitur, quo in illo continetur...

Respondet Scotus, falsum esse id quod D. Thomas asserit pro fundamento, nempe res cognosci a Deo, sicut effectus in causa, non enim sic cognoscitur, sed sicut res in speculo voluntario, ut docet Augustinus libro de videndo Deo; ac proinde, quamvis ex cognitione omnium effectuum in causa, sequatur causae comprehensio, ex cognitione tamen omnium possibilium, non sequitur comprehensionem Dei.

Sed contra primo: Eodem modo beati cognoscunt creaturas in essentia divina, quo Deus illas in seipso contemplantur, cum visio beatifica sit participatio divina cognitionis; Sed Deus in seipso tanquam in causa, & non solum tanquam in speculo, cognoscit creaturas, ut patet SS. PP. quos referemus in Tractatu de scientia Dei disp. 4. art. 1. Ergo beati cognoscunt creaturas in essentia divina tanquam in causa, & non solum vel in speculo.

Secundo, ex Augustino 10. de civit. cap. 7. Angeli beati per cognitionem, quam vocantur in arte per quam facta sunt. Atqui ars non habet rationem speculi, sed causae efficientis respectu artefactorum; Ergo beati non cognoscunt creaturas in essentia divina, vel in speculo, sed tanquam in causa.

Tertio, Res sunt in Deo proprie ut in causa, metaphorice autem in illo sunt ut in speculo: Sed res cognoscuntur in aliquo eo modo quo sunt in illo. Ergo creaturae cognoscuntur in Deo proprie ut in causa, & metaphorice autem tanquam in speculo. Minor patet, Major etiam, quantum ad primam partem, est evidens, Deus enim cum omni proprietate est causa creaturarum. Probatur vero quantum ad secundam, ratione quam insinuat D. Thomas quibus, de verit. art. 4. Speculum accipit species a rebus representatis: Deus autem rerum species continet, non per resulantiam ex illis, sed ante illas a se. Ergo proprie speculum creaturarum non est, sed tantum metaphorice, quatenus cum speculo convenit in representando distincte & in particulari objecta quae in ipso representantur, Et in hoc sensu intelligendus est Augustinus, cum libro citato de videndo Deo, docet creaturas cognosci in Deo, vel in speculo.

Respondent alii, Quod quamvis creaturae possibiles in essentia divina tanquam in causa cognoscantur, cognitionem tamen omnium possibilium in divina essentia cognita, non esse, nec intere comprehensionem intensivam illius, sed tantum extensivam: licet autem implicet divinam essentiam intensivam comprehendere ab intellectu beato, non tamen ab illo comprehendere extensivam, neque id Scribitur vel SS. Patribus diffusum est.

Verum hac solutio quam ex Aureolo apud Capreolum desumpserit Recentiores, vim rationis D. Thomae non infringit: licet enim (ut recte observavit Ferrarensis 3. cont. Gent. c. 56.) cognitio omnium possibilium in seipsis, tantum inferatur cognitio perfectissima causae extensivae, tamen non fiat cognitio omnium in essentia divina, ita ut essentia sit ratio cognoscendi, absque eo quod illa cognoscatur, quantum cognoscibilis est intensivae, ac perfide comprehendatur. Sicut non fiat cognitio in principio omnes conclusiones virtualiter in illo contentas, & illud non cognosci, quantum cognoscibile est, etiam intensivae.

Confirmatur: non potest penetrari virtus infinita, & infiniti participabilis, sine infinita claritate & intensione, cum haec sola sufficiat ad penetrandum omnem modum quo virtus illa infinita participabilis est, tanto siquidem majus seu intensius lumen glorie requiritur, quanto plures creaturae possibiles in divina essentia & omnipotentia cognoscuntur: Ergo ad exhaustivam & penetrandam infinitam rerum possibilium, quae in Dei essentia & potentia latent, collectionem, lumen glorie infinite intensum requiritur. Unde D. Thomas hic art. 7. ex eo probat impossibile esse Deum comprehendere ab intellectu creato, quod lumen glorie creatum, in quocumque intellectu creato receptum, non possit esse infinitum.

Obijcies primo: Quidquid Deus potest facere, est minus quam ipse Deus, subindeque facilius potest a beatis cognosci: Sed Deus potest videri, & de facto videtur a beatis: Ergo a fortiori tota rerum possibilium collectio potest a beatis in verbo cognosci.

Respondet quod licet omnium possibilium cognitio extra verbum, sit quilibet minus, quam ipse Deus, ac cognoscibilis omnium tamen possibilium collectio, non ut in se cognoscenda, sed ut cognoscenda in verbo, non est quid minus quam ipse Deus; in ratione intelligibilis, quia prout sic, ipsius Dei intelligibilitate intelligibilis constituitur. Solutio est D. Thomae hinc art. 8. ubi sibi hoc argumentum obijcit: Qui intelligit quod est minus, potest intelligere minus, ut dicitur 2. de civitate. Sed omnia quae Deus facit, vel facere potest, sunt minus, quam ipse essentia. Ergo quicquid intelligit Deum, potest intelligere omnia quae Deus facit, vel facere potest. Et sic respondetur ad tertium illud, quod dicitur magis se videre Deum, quam omnia alia: tamen magis est videre se Deum, & quod omnia in eo videntur, quam videre se ipsum, quod non causa, sed passiva, vel passiva cognoscantur in eo. Jam enim obijctum est, quod multitudine cognoscitur in Deo, consequitur magis videri ipsum, vel magis perfectum, vel minus perfectum.

Obijcies secundo cum Durando: Intellectus creatus clarior videns Dei essentiam, necessario videt in ipsa omnia quae

naturaliter representat: Sed essentia divina representat naturaliter omnes creaturas possibiles. Ergo intellectus creatus clarior videns Dei essentiam, in ea cognoscit omnes creaturas possibiles: Major videtur certa. Minor vero sic ostenditur. Divina essentia representat creaturas possibiles, ut causa, ratione omnipotentiae, ut habentis virtutem productivam, non vero ut actu producentis: Sed vis productiva naturaliter illi convenit: Ergo naturaliter representat omnes creaturas possibiles.

Respondet distinguendo Majorem: Necessario cognoscit omnia quae divina essentia naturaliter representat, intellectui creato ipse videnti, concedo Majorem. Omnia quae naturaliter representat intellectui divino, non vero ipsi intellectui creato, nego Majorem & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Licet essentia divina, quantum est de se possit omnia possibilium representare, & de facto ea representat non representat nec representare potest intellectui beatorum, quia est impedimentum ex parte intellectus creati, nimirum limitatio activitatis, & luminis, juxta ejus proportionem unitur divina essentia in ratione speciei, & in ratione objecti; unde ut ipsi adequate, & ut representant totam collectionem rerum possibilium, uniretur, requireretur lumen glorie infinite intensum; quod in intellectu creato, & finito recipi nequit, cum inter perfectivum & perfectibile nequeat esse proportio. Unde, ut supra dicebamus, D. Thomae hic art. 7. probat nullum intellectum creatum posse Deum comprehendere, quia lumen glorie creatum, in quocumque intellectu creato receptum, non potest esse infinitum.

Obijcies tertio: Si beati non possent in verbo omnia possibilium cognoscere, maxime quia Dei essentiam & omnipotentiam comprehenderent: Sed ex cognitione omnium possibilium in Verbo, non recte inferitur comprehensio divina essentia & omnipotentia: Ergo &c. Major continet praecipuum fundamentum nostrae sententiae. Minor vero, in qua est difficultas, probatur primo, Beati cognoscunt terminum adequatum potentiae generativae Patris, nempe Filium ab illo productum, & tamen talem potentiam non comprehendunt: Ergo, similiter licet terminum adequatum omnipotentiae Dei, totam scilicet collectionem rerum possibilium cognoscerent, illam tamen propterea non comprehendunt.

Secundo, Anima Christi videt in Verbo omnia quae Deus cognoscit per scientiam visionis, ut docet D. Thomas 3. p. quael. 16. art. 2. ad 2. & tamen talem scientiam non comprehendit: Ergo similiter, quamvis videret in verbo omnes creaturas possibiles, divinam omnipotentiam vel scientiam simplicis intelligentiae non comprehenderet.

Tertio, Beati, de absoluta potentia, possunt cognoscere omnia possibilium extra Verbum, & in seipsis, ut dicemus §. seq. & tamen Deum comprehendere nequeunt, ut supra disp. 4. art. 3. ostensum est: Ergo ex cognitione omnium possibilium, non recte inferitur Dei comprehensio.

Respondet concedit Majori, negando Minorem, & ad primam ejus probationem dicendum est, ad comprehendendam aliquam virtutem aut potentiam, non sufficere attingere quomodocumque terminum ejus adequatum, sed requiri quod ille adequatus cognoscatur, & secundum omnes modos & rationes, quae ad ipsum pertinent: unde licet beati viderent Verbum Divinum, viderent terminum adequatum potentiae generativae Patris; quia tamen illum non vident adequate, & penetrando omnem ejus eminentiam, omnemque rationes cognoscibilitatis quae sunt in ipso (qualis est v. g. ratio ideae & exemplaris omnium creaturarum quam habet ex vi sua originis) potentiam generativam Patris aeterni a quo procedit, non comprehendunt. Si autem beati viderent omnes creaturas possibiles in Verbo, adequatum terminum divinae omnipotentiae cognoscerent adequate, & quantum ex natura sua cognoscibilis est, quod patet ex eo quod Deus aliquid amplius de sua potentia non potest cognoscere, aliquid falsum est ejus cognitio, cum ultra collectionem omnium possibilium, non refert nisi impossibile.

Ad secundam, concedit Antecedente, nego Consequentiam, & pariter. Ratio disparitatis est, quia creaturae existentes, aut futurae, non sunt terminus adequatus scientiae visionis, cum per eandem scientiam plures alias Deus possit producere, & videre: collectio vero creaturarum possibilium, est terminus adequatus divinae omnipotentiae, cum ultra illam nihil aliud possit a Deo produci, nec cognosci ut possibile, per scientiam simplicis intelligentiae.

Ad tertiam dicendum, quod licet ex cognitione omnium possibilium extra Verbum, non recte inferatur Dei comprehensio, bene tamen ex cognitione illorum in verbo, seu in essentia divina ut in causa, non recte inferatur in Verbo, cognoscerentur in illo ut in causa, & principio a quo derivarentur, & ita virtus productiva ipsius adequate cognosceretur; si autem extra Verbum, & in seipsis potest cognoscerentur, licet videretur totum quod Deus potest producere, materialiter & in se, non tamen in suo principio & causa, & ut derivatur a virtute sua productiva; & ita ipsa virtus productiva non videretur: licet videretur quae esset terminus ejus, dum autem virtus productiva va causa non videretur, ipsa causa non comprehenderetur, ut magis patebit ex dicendis articulo sequenti.

Alia argumenta quae contra istam conclusionem fieri possunt, proponuntur & solvantur in Tractatu de incarnatione disp. 16. art. 2. §. 2. cum agemus de scientia beati animae Christi. Unde ad hunc locum Lectorem remittimus, ut pleniorum hujus difficultatis resolutionem habere possit.

§. III.

Alia difficultas expeditur.

Deo secundo: Non implicat totam possibilium collectionem extra Verbum quidditative cognosci.

Probatur primo ex D. Thomae quod de verit. art. 5. ubi docet animam Christi non cognoscere per scientiam beatam omnia possibilium, & in contrarium sibi primo hoc argumentum obijcit: Quicumque scit majus, potest scire minus: Sed Deus est majus, quam quicquid potest facere: Ergo cum anima Christi cognoscit Deum, multo magis potest cognoscere, quicquid Deus potest facere. Cui argumento sic respondetur: Ad primum dicendum quod quicquid Deus potest facere, est minus quam ipse Deus, & facilius potest ab anima Christi cognosci, si anima Christi per se offerretur quicquid Deus potest facere, sicut per se ei presentatur ipse Deus: nunc autem ea quae potest facere Deus, non offeruntur anima Christi in seipsis, sed in verbo, & ideo ratio non sequitur. Ex quibus verbis manifeste colligitur, D. Thomae sentire, nullam esse implicentiam in hoc quod tota possibilium collectio extra Verbum cognoscatur. Tum quia, si id implicaret, non debuisset dicere, quod cognitio omnium possibilium extra Verbum, esset facilius cognitio Dei, sed quod esset impossibile & repugnans. Tum etiam, quia quod ab anima Christi de facto tota possibilium collectio non cognoscatur, reducit ad hoc quod ei de facto non offeratur: At si omnium possibilium cognitio extra Verbum, contradictionem involveret, carentia cognitionis illorum in anima Christi, melius ad implicentiam seu impossibilitatem cognoscendi totam possibilium collectionem reduceretur, quam ad hoc quod de facto ei non represententur omnia possibilium collectivae: Ergo sentit D. Thomas, non implicare totam possibilium collectionem extra Verbum cognosci.

Probatur secundo conclusio, convellendo duo praecipua adversae sententiae fundamenta. Si cognitio omnium possibilium in seipsis, & extra verbum, implicaret, maxime quia talis cognitio esset comprehensiva Dei, & infinita, utpote ad objecta infinita terminata: Sed neutrum tali cognitioni competere: Ergo illa contradictionem non implicat, Major continet praecipuum fundamentum adversae sententiae, Minor vero quoad utramque partem si fuerit. Et in primis quod ex cognitione Dei comprehensio, sic ostenditur. Comprehensio causae non inferitur, nisi ex cognitione suorum effectuum in ipsa, & ex ipsa; nisi enim isto modo cognoscatur, quod ad illius comprehensionem requiritur: Ergo cognitio omnium possibilium in seipsis, nec est comprehensio divinae omnipotentiae; nec illius comprehensionem inferit.

Quod vero talis cognitio non debeat esse infinita, probatur ex D. Thomae 3. p. q. 10. art. 3. ad 2. ubi docet scientiam comprehensivam infiniti per essentiam, necessario esse infinitam; infiniti vero aliter, v. g. multitudine, finiti tamen secundum essentiam, scientiam non esse necessario infinitam, eo quod scientia finita, vel infinita, sit ex finitate vel infinitate proprii objecti: proprium autem obiectum intellectus est quidditas, sub ratione quidditatis, & ideo si quidditas est finita, quamvis habeat aliam infinitatem, scientia talis quidditatis non est necessario infinita. Unde sic licet arguere: Sola cognitio infiniti secundum essentiam, est necessario infinita, si comprehensiva sit: Sed omnium possibilium collectio, non est infinita secundum essentiam: Ergo cognitio totius collectionis possibilium, non est necessario infinita.

Confirmatur & magis illustratur haec ratio. Juxta D. Thomae cit. omnia individua sub aliqua specie contenta, quantumvis sint infinita, possunt cognosci per finitam cognitionem, quia conveniunt in quidditate specifica, limitata, & finita; & juxta eundem S. Doctorem quael. 20. de verit. art. 4. ad 5. qui cognoscere per naturam generis infinitas species contentas sub tali genere, finita cognitione cognoscere; quia licet species essent multitudine infinitae, continentur tamen sub natura finita: Sed omnes creaturae possibiles, etsi sint multitudine infinitae, continentur tamen sub

ratione entitatis & quidditatis finitae: Ergo possunt cognosci per cognitionem finitam.

73 Dices: Individua convenire univoce in natura speciei, & species in natura generis, quae est unius quidditatis finitae: & ideo possunt per unam cognitionem finitam attingi: omnia autem possibilia non conveniunt univoce in aliqua una natura, ens enim creatum, quod tantum est illis superius, non habet unitatem univocam; unde non est una quidditas, sed omnium quidditatum aggregatio seu collectio, subindeque nequit unam cognitionem finitam terminare.

Sed contra: Licet ens creatum in essendo solum gaudeat unitate analogae, in ratione tamen objecti, sufficientem habet unitatem, ut unam possit cognitionem terminare: Ergo solutio est nulla. Antecedens probatur: Non obstante unitate tantum analogae quam habet ens in ratione entis, habet in ratione cognoscibilis unitatem ut unam potentiam intellectivam, & unam metaphysicam habitum terminat: Ergo pariter sufficientem unitatem habet in ratione objecti cognoscibilis, ad terminandam & specificandam unam cognitionem.

Ex quo impugnetur manet aliud Adversariorum fundamentum: existimant enim implicare totam possibilem collectionem extra verbum quidditatis cognosci; eo quod ad illam requirentur infinitas species in actu, quae sunt impossibiles; vel saltem una quae esset infinite perfecta, utpote quae totum genus entis creabilis representaret, quam etiam dari repugnat. Patet, inquam, ex dictis huius rationis inefficacia: In primis enim quod ad cognoscendam extra verbum omnia possibilia, non essent necessariae species infinita, constat: si enim non obstante unitate analogae, quam ens creatum & creabile habet in ratione entis, habet in ratione cognoscibilis sufficientem unitatem ad terminandam & specificandam unam cognitionem, illam etiam habebit, ut per unam speciem intellectui creato representari possit.

73 Quod vero species omnia possibilia representans non deberet esse entitativa infinita, etiam ex dictis colligitur: sola enim infinitas objecti in ratione quidditatis, arguit infinitatem in specie, sicut sola haec infinitas inveniunt infinitatem cognitionis, ut ex D. Thoma supra vidimus. Sed collectio possibilem, etsi coalescat ex quidditatibus infinitis multitudine, non est infinita in ratione quidditatis: Ergo ex infinita multitudine rerum possibilem, non recte colligitur infinitas entitativa in specie quidditativa illius.

Confirmatur: Species representans infinitas alicujus generis species, entitativa infinita non est, quia omnes continentur sub uno genere quidditativo finito, ut docet S. Doctor loco supra citato ex questionibus disputatis: Sed omnes creaturae possibiles continentur sub ratione analogae finitae quidditativae: Ergo possunt representari per speciem entitativam finitam.

Confirmatio amplius: Sola species infinito modo representans objectum infinitum, infinitatem ab objecto desumit: Sed species quae representaret collectionem possibilem, non infinita, sed finito modo representaret illam: Ergo non esset infinita entitativa.

§. IV.

Principia objectionum solvantur.

74 Obijcies primo: Implicat lumen intellectuale, & cognitionem hominis, vel Angeli esse infinita: Sed collectio omnium possibilem, non potest attingi, nisi per lumen, & cognitionem infinitam: Ergo implicat totam collectionem possibilem extra verbum, ab homine vel Angelo cognosci. Major supponitur ex Philosophia, Minor vero sic ostenditur. Objectum infinitum finito lumine & cognitione finita attingi nequit: Sed omnium possibilem collectio infinita est: Ergo non nisi infinito lumine, & cognitione infinita, potest cognosci.

75 Respondeo concessa Majori, negando Minorem, ad cuius probationem dicendum est, quod licet objectum infinitum non possit infinito modo & comprehensive attingi, nisi per lumen & cognitionem infinitam: potest tamen finito modo, & quidditative cognosci, finito lumine, & cognitione finita, ut patet in visione beatifica: beati enim per lumen gloriae finitum, & per visionem finitum finitum, Deum quidditative cognoscunt, quamvis sit infinitum per essentiam. Unde sic arguo: Infinitas Dei est major, quam infinitas collectionis possibilem, cum haec sit tantum infinitas multitudinis, & per participationem, illa vero infinitas per essentiam: At infinitas divina non obstat, quominus Deus possit ab intellectu creato per lumen & cognitionem finitum quidditative cognosci: Ergo nec infinitas collectionis possibilem obstat potest, quin ab intellectu creato per lumen finitum, & finitum cognitionem, quidditative possit cognosci.

76 Obijcies secundo: Non potest dari cognitio sine specie representante objectum: Sed nulla potest dari species, quae

omnia possibilia representet: Ergo tota collectio possibilem non potest beatitudo extra Verbum cognosci. Major supponitur ex Philosophia, Minor vero ostenditur. Species representans totam collectionem possibilem est actu infinita: Sed implicat dari speciem actu infinitam, cum non sit dabile infinitum in actu: Ergo implicat dari speciem quae omnia possibilia representet. Minor pariter. Major probatur. Species representans omnia possibilia, est ejusdem quidditatis cum tota possibilem collectione: Sed collectio possibilem est infinita: Ergo species omnia possibilia representans, est actu infinita.

77 Respondeo concessa Majori negando Minorem, & ad eius probationem, nego Majorem: species enim representans totam collectionem possibilem, non est actu infinita, sed finita. Ad probationem autem in contrarium, nego etiam Majorem; non enim recte colligitur infinitas speciei omnia possibilia representantis, ex infinitate objecti quod representaret. Tum quia illud finito modo representaretur: ut autem ex objecto infinito, infinitas derivetur ad speciem: debet modo infinito, infinitaque efficacia tale objectum attingere; ut constet in actu caritatis, habente pro objecto Deum, a quo tamen infinitam dignitatem non accipit, quia vis seu perfectio infinita objecti, impeditur a limitatione, conatus, & virtutis operative, ne infinitatem in talem actum transiundat. Tum etiam, quia omnia possibilia representantur a specie, ut statet sub quidditate finita, cujus oppositum necessarium erat, ut infinitas objecti transunderetur ad speciem, ut supra dicebamus loquentes de cognitione.

78 Dices: Non stat Deum quidditative contineri in specie finito modo ipsum representante, quia Deus infinitus est: Sed collectio possibilem etiam est infinita: Ergo nequit quidditative contineri in specie illam representante modo finito.

Respondeo distinguendo causalem Majoris: Quia infinitus est, utcumque, nego Majorem. Quia infinitus est in ratione quidditatis, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Collectio possibilem est infinita in multitudine, concedo Minorem. In ratione quidditatis, nego Minorem, & Consequentiam.

Ratio autem discriminis inter utrumque genus infiniti est duplex. Prima, quia species quidditative representans objectum, debet esse ejusdem immaterialitatis cum illo, saltem quoad gradum, ut disp. 2. art. 1. ostensum est: implicat autem speciem finitam convenire cum Deo in gradu immaterialitatis; quia, ut ibidem dicebamus, gradus immaterialitatis divinae, nempe materiam physicam, verum etiam metaphysicam, id est potentialitatem omnem excludit: quae exclusio nulli entitati creatae & finitae potest competere: non autem repugnat entitati finitae, cum tota collectio possibilem, quantumvis sit infinita, in gradu immaterialitatis convenire; & ideo non repugnat entitati finitae, totam collectionem possibilem representantem quidditative.

Secunda ratio discriminis est, quia species quidditativa petit univocam convenientiam cum objecto representato, ut loco citato cum D. Thoma demonstravimus: repugnat autem convenientia univoca entitativa finitae cum Deo, non autem cum tota collectione possibilem; & ideo implicat quod species entitativa finita, representet Deum quidditative, non autem quod species finita entitativa, totam collectionem possibilem quidditative representent.

79 Obijcies tertio: Si cognitio omnium possibilem extra Verbum, esset possibilis, deberet attribui anime Christi, cum ipsi tribuenda sit omnis perfectio possibilis, cum majori perfectione non incompossibilis, ut docent Theologi in Tractatu de Incarnatione: Sed cognitio omnium possibilem extra Verbum, anime Christi non conceditur Theologis, immo ipsi expressè denegatur a D. Thoma, quest. 20. de verit. art. 5. ad 1. verbis supra in prima probatione conclusionis relat. Ergo talis cognitio possibilis non est.

80 Respondeo negando sequelam Majoris, est enim inconveniens quod plura cognoscantur ab anima Christi Domini, per scientiam rerum extra Verbum, quam per cognitionem rerum in Verbo: unde cum anima Christi non cognoscat in Verbo, per scientiam beatam, totam possibilem collectionem, ut §. 1. ostendimus, dicendum est quod pariter illam non cognoscat extra Verbum, per scientiam infusam. Ad probationem in contrarium dico, quod licet anime Christi tribuenda sit omnis perfectio possibilis, quae illius modo contrariatae operandi non opponitur; illa tamen quae modum contrariatae operandi ipsius non servat, ei concedenda non est: talis autem est omnium possibilem cognitio extra Verbum, quia ut docet D. Thomas 3. p. q. 11. art. 4. contrarium est anime Christi, ut recipiat species minus universales, quam illae quae fuerunt inditae mentibus Angelorum; unde cum omnium possibilem cognitio haberi nequeat ab anime Christi, absque specie in illa recepta quae universalior sit speciebus mentibus Angelorum infusis, cognitio totius collectionis possibilem extra Verbum, non est contentanea contrariatae modo operandi anime Christi.

ARTI.

ARTICULUS VI.

An Deus ut est in se videri possit, nulla visa creatura possibilis in particulari?

Vasquez hic disp. 50. cap. 4. in eo dicit esse repugnantiam, Quod ex una parte Thomista afferunt videri creaturas in Deo, ex vi visionis divinae essentiae, & ex altera dicunt viso Deo posse nullam creaturam possibilem in particulari videri. Nihilominus

Dico breviter, non implicare quod Deus ut in se est videatur, nulla visa creatura possibilis in particulari.

81 Probatur: Omnipotentia divina multo magis est absoluta & independens a qualibet creatura in particulari, quam virtus vel potentia creata, a suis effectibus, vel objectis materialibus: & quidditative cognosci, non visis in particulari illarum effectibus, aut objectis materialibus; ut constat in potentia viva, quam possimus quidditative cognoscere, tametsi nullum colorem in particulari ab ea visum percipiamus: Ergo a fortiori potest Deus quidditative cognosci & videri ut in se est, nulla visa creatura possibilis in particulari.

82 Confirmatur primo: Ad cognoscendam quidditative omnipotentiam divinam, non debent omnes creaturae possibilem in particulari in ea cognosci; alioquin illa non potest videri & quidditative cognosci, nisi comprehenderetur: Ergo neque aliqua determinate debet videri. Consequentia patet, non est enim major ratio, cur una potius debeat videri, quam altera.

Confirmatur secundo: Divina essentia est ratio cognoscendi creaturas possibilem, ad eum modum quo principium demonstrationis est ratio cognoscendi conclusiones, ut docet D. Thomas hic art. 8. nam creaturae possibilem sunt tantum virtualiter aut eminenter in Deo, sicut conclusiones in principio: Ergo sicut principium alicujus demonstrationis clare in se videri potest, nulla visa conclusione in particulari & determinate; ita & divina essentia, nulla visa creatura possibilis. Quare idem S. Doctor ibidem in resp. ad 4. si solus Deus videretur qui est sonus totus esse & veritatis, ita videretur naturale desiderium sciendi quod nihil aliud quaveretur, & videns Deum esse beatus. Unde dicit August. 3. Confess. cap. 4. Infelix homo qui scit omnia illa, scilicet creaturas, se autem nescit. Beatus autem qui se scit, etiam si illa nesciat. Qui vero se & illa novit, non propter illa beatus est, sed propter se solum beatus.

83 Obijcies primo: Si aliqua ex creaturis in particulari redderetur impossibilis, omnipotentia Dei deficeret: Ergo illa est connexa cum possibilitate cujuslibet creaturae in particulari, & consequenter non potest in se videri & quidditative cognosci, nisi creaturae possibilem in particulari videatur.

Respondeo, quod licet deficeret omnipotentia Dei ex defectu alicujus creaturae possibilem, non quidem per locum intrinsecum, sed extrinsecum, id est ab extrinseco & a posteriori colligeretur destructa (tamen ad illam quidditative cognoscendam, non requiritur quod in particulari constet, hanc vel illam creaturam esse possibilem (alioquin, ut supra dicebamus, deberent cognosci omnes creaturae possibilem in particulari: cum non sit major ratio cur una potius debeat cognosci, quam altera) sed sufficit quod constet totam collectionem creaturarum in communi esse possibilem, & nullam ex illis reddi posse impossibilem.

84 Obijcies secundo: Si daretur aliqua visio beata quae nullam creaturam in particulari videret, talis visio esset omnium possibilem minima, nullumque haberet gradum intensivum: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur: Visio beata dicitur major vel minor, intensivior aut remissior, hoc hoc quod plures vel pauciores creaturas possibilem in essentia divina clare visa cognoscat: Ergo si sit possibilis aliqua, quae nullam omnino in particulari attingat, erit omnium minima, & absque ullo gradu intensivum.

Respondeo negando sequelam Majoris, intentio enim vel remissio visionis beatificae, non attenditur solum per hoc quod plures vel pauciores creaturas possibilem in essentia divina cognoscat, sed etiam per hoc quod magis vel minus clare essentiam divinam, ejusque attributa videat: unde si daretur aliqua visio, quae nullam creaturam possibilem in particulari cognosceret, non esset tamen omnium minima, quia possent dari aliae, quae minus clare & perfecte divinam essentiam, ejusque attributa cognoscerent.

85 Ad perfectam tamen nostrae assertionis intelligentiam, & plarium argumentorum solutionem, observandum est, quod licet Deus ut in se est videri possit, nulla visa creatura possibilis in particulari, non potest tamen quidditative cognosci, nisi videatur ratio entis possibilis & creabilis in communi: necessario enim videri debet eius em-

ARTICULUS VII.

Quas creaturas de facto beati videant in verbo, & unde diversitas eas videndi proveniat?

§. I.

Prima pars: quas res videtur.

Dico primo: Beati vident in Verbo omnia mysteria nostrae fidei.

Probatur conclusio primo, quia visio beatifica est dos anima, succedens fidei, sicut comprehensio spei, & fructio caritatis, unde ea omnia quae nobis hic obscure videntur per fidem, beatis in patria manifestantur in Verbo, juxta illud Prophetae Psalm. 47. Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum. Cui etiam consonant illud August. 20. de civit. cap. 21. quid vidimus nisi Deum, & omnia illa quae nunc non videmus credentes.

Secundo, Propositus rebus fidei, iuste & rationabiliter quilibet fidelis desiderat illas videre; unde cum beatitudo sit perfecta quies, & integra satietas omnium iustorum desideriorum, beati in essentia divina clare visa, vident omnia mysteria quae hic in via per fidem crederent.

Tertio, Cum Theologia nostra sit subalternata scientia Dei & beatorum, & scientia subalternata appetat ad sui perfectionem conjungi subalternanti, & in tali conjunctione habere evidentiam suorum principiorum, ut exposivimus art. 2. disputationis proemialis: oportet quod Theologia nostra habeat in patria evidentiam mysteriorum fidei, quae sunt principia, ex quibus (ut est in nobis viatoribus) suas conclusiones deducit.

Advertendum tamen est primo, quod licet beati videant in Verbo omnia mysteria fidei, quantum ad substantiam, non tamen est necesse, quod illa videant, quantum ad omnes circumstantias temporis & loci, ut constat de resurrectione, & ultimo iudicio, de quo dicitur Marci 13. De die autem illa nemo scit, neque Angeli Dei in caelo. Item licet Angeli a principio visio beatitudinis cognoverint in Verbo mysterium Incarnationis, quantum ad substantiam, ut docet S. Thom. p. 1. q. 57. art. 5. ad 1. & 2. q. 2. art. 7. ad 1. non tamen secundum omnes rationes, aut circumstantias illius, sed processu temporis de illo fuerunt edocti, non quidem intra Verbum (cum visio intra Verbum invariabilis sit, & non crescat successu temporis, ut infra dicemus) sed extra Verbum, per speciales revelationes, & illustrationes. Unde S. Dionysius 7. c. caelestis Hierarchie inducit caelestes mentes, q. facientes anime Christi, de suscepio per nobis opere, & ipsum Jesum eas docentem ac illuminantem.

Advertendum est etiam, illa mysteria quae in unico tantum individuo complentur, ut mysterium Incarnationis, maternitas Beatae Virginis, & similia, visio illo individuo in essentia divina videri; illa vero quae complentur in pluribus individuis, licet videantur omnia, non tamen videbuntur in unoquoque individuo. Et sic licet omnes beati videant sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, non tamen vident omnes hostias quas quotidie consecrant sacerdotes. Et quamvis omnes videant mysterium Resurrectionis, non tamen videbunt omnes resurrexerunt, saltem omnes damnatos; nam quantum ad beatos, rationale est ut se omnes videant, & diligant, utpote socios, & confortes ejusdem beatitudinis.

Dico secundo, Quilibet beatus videt in essentia divina 91 totam universum, prout includit suas partes principales, ut caelum, & elementa, ac omnia genera omnemque species rerum creaturarum, tam spirituum, quam corporali-um, cum ipsarum proprietatibus; & tandem omnia singularia, quae per se pertinent ad ornamtu & perfectionem universi, & sunt partes principales illius. Ita docet D. Thomas hic art. 8. ad 4. his verbis. Naturale desiderium rationalis creaturae est ad sciendum omnia illa quae pertinent ad perfectionem intellectus. Et haec sunt species & genera rerum & rationes earum, quae in Deo quilibet videbit videns essentiam divinam.

Laculentius eandem veritatem declarat 3. contra Gentes 92 cap. 59. ratione 1. his verbis. Quia visio divina substantia est ultimus finis cujuslibet intellectus substantia, omnia autem res cum pervenerit ad ultimum finem, quis fieri appetitus ejus naturalis; oportet quod appetitus naturalis substantia intellectus divinam substantiam videns omnino quietetur. Et hanc appetitus naturalis intellectus, ut cognoscat omnium rerum genera: & species, & virtutes, & eorum universi ordinem; quod demonstrat huiusmodi studium erga singula praedictorum; Quilibet igitur divinam substantiam videns cognoscit